Sri Sharada Peetham, Sringeri
MANUSCRIPT PRESERVATION CENTRE

A/C. NO. NEW 219 | OLD 195

FOLIO 124

TITLE

1. पक्षतावादः।
2. धर्मितावच्छेदकवादार्थः।
3. नव्यमतवादार्थः।

ನವ್ಯಮತವಾಂದಾಂಶನಪ್ರಾರಂಭಃ॥

వ్యాప్తి శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తయే నమః॥ శుభమస్తు॥ ॥అనుమితింప్రతిపర్వతోయంధూమవ్యాప్యవహ్నిమానిత్యాకారకఃపరామర్శఏవహే వాదార్థః
తుః।నతువహ్నివ్యాప్యధూమవాన్పర్వతఇత్యాకారకః।తద్ధేతుత్వేకారణతావచ్ఛేదకకోటౌవ్యాపకసామానాధికరణ్యరూప
౧ వ్యాప్తిఘటకీభూతసామానాధికరణ్యవదాధేయవిషయతాధిక్యేనగౌరవాదితితువ్యాపకతాజ్ఞానేహేతుత్వాభావః॥అత్రేత
త్తేయత్రపర్వతీయధూమసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వతావచ్ఛిన్నస్యాభావఘటితపర్వతీయధూమ
తావచ్ఛిన్ననిరూపితవ్యాపకతావహ్నేర్నగృహీతా।అపితుధూమసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వ
సామాన్యాభావఘటితధూమసామాన్యవ్యాపకతైవతత్తదుపదర్శితపరామర్శాసంభవేనానుమిత్యభావప్రసంగఇతిచేత్।
వహ్నివ్యాపకత్వజ్ఞానేహేతుత్వాభావాత్పక్షీయహేతుసమానాధికరణాభావప్రతియోగిత్వతావచ్ఛిన్నస్యాభావావగాహి తావచ్ఛేదక
జ్ఞానస్యహేతుతాంగీకారేయత్రఅపితుహేతుత్వేనోపలక్షణవిధయాపక్షీయతావదవగాహినోపిహేతుసమానాధికరణా
భావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వతావచ్ఛిన్నస్యాభావావగాహిజ్ఞానస్యైవహేతుత్వేనదోషః॥అత్రేతతత్రపర్వతీయవహ్నిసమానాధికర
ణాభావవానిత్యాకారకోపనీతభానశాబ్దబోధాదికంప్రతిపర్వతాదిపక్షకవహ్న్యనుమితిసామగ్ర్యాఃప్రతిబంధక

ఘటాభావవద్వృత్తిత్వస్యైవముక్తరీత్యాంశే ఘటవత్త్వమేవేతి॥ [illegible] ॥ అథాప్రతి

సంభవతి ప్రత్యుత వహ్న్యభావ-త్వావచ్ఛిన్న-యాంశే ఘటాభావవద్వృత్తిత్వస్యైవముక్తరీత్యాంశే హేత్వంశవిశిష్టధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగిత్వవిశేషణతా

యోంశే యాంశ్యాంశవిశిష్టధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వమవగాహతే తాభ్యాంశవిశిష్టధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగిత్వవిశేషణతా

యోంశే వ్యాప్యాంశవిశిష్టధర్మాన్నప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వమవగాహతే తాభ్యాంశవిశిష్టధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితావచ్ఛేదక-త్వావగాహిన్యాం శేలఘుఘటత్వవిశిష్టావచ్ఛిన్న

యామవచ్ఛేదక-తయాం తత్ర ఖాంశే ఘటత్వాదౌ ప్రతియోగితావచ్ఛేదక-త్వావగాహిన్యాం శేఘటమసమానాధిక-రణాభావప్రతియోగితావ

ప్రతియోగివిశేషణాంతాంశే ఖావప్రత్యయస్యాప్రామాణికత్వాత్ ఘటత్వాంశే సమానాధిక-రణాభావప్రతియో

చ్ఛేదక-త్వత్వేనాంశే ఖావప్రతియోగితావచ్ఛేదక-త్వావగాహిన్యాంశే వత్త్వే యఘటాంశే సమానాధిక-రణాభావప్రతియో

గిత్వాత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగివిశేషణాంతాంశే-ఖాన్నవిషయాంశే ఘటమితి ప్రవర్తేయత్రఘటత్వతాభ్యాంశధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగి ప్ర

కాలఘటశ్చ. తావచ్ఛేదక-త్వావగాహి పరామర్శస్యైవహేతుత్వాంశే నావక రణీయం। తథాహి పదార్థతత్త్వే అనుమిత్యౌపయో

హేతువాన్ పక్ష ఇతి వ్యాప్తివిశిష్టహేతుమత్త్వ పరామర్శే హేతుతామతమేవ సాధియః। తథాహి ఖాఖో వాసో ఘటీయత్వ

తద్వ్యాప్యాంశే ఖావత్త్వావచ్ఛిన్నధర్మానాం ప్రతియోగితాసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకసాధ్యాభావవత్తానిర్ణ

యవత్తాయాం సాధ్యాభావవద్వృత్తిమాన్ పక్ష ఇత్యాద్యాకారపరామర్శానాం భావాదనుమిత్యనుపపత్తిరనావశ్య

ప్రమితవాచార్యః తాధికవృత్తిత్వనాజ్ఞౌరవం। వ్యాప్తివిశిష్టహేతుప్రకారక-పక్ష-విశేష్యక-పరామర్శహేతుతామతే తథావిధోపస్థితభ్రాన్నాదౌ సా
ధ్యసామానాధికరణ్యవిశిష్టహేతుమత్త్వావగాహినస్తాదృశపరామర్శస్య బాధమాత్రయా ప్రతిబంధకతాయాః కల్పనాత్వాత
౧ తఏవతాదృశసామగ్రీదశాయాం తదనుత్పాదోపపత్తేః సామగ్రీప్రతిబంధకతాయాః ప్రత్యేకం ద్విత్వానాం ఇతి విదధ్యాత్ తాదృశలోపమతం।
తథా వ్యాప్తివిశిష్టహేతుప్రకారక-పరామర్శహేతుతామతే లైంగికవ్యాపక-పక్షసామానాధికరణ్యధూమవాన్ పర్వత
ఇతి జ్ఞానాదనుమిత్యుత్పత్తివారణాయ తాదృశజ్ఞానస్య స్వాంశే న విషయక-ప్రత్యక్షోపపత్తయే పరామర్శహేతుతాయాం
సామగ్రీప్రతిబంధక-తాయాం విశిష్టహేతుతావచ్ఛేదక-విషయతానవేశవత్త్వవత్త్వకతయా హేతుతావచ్ఛేదక-భేదేన
తత్ప్రాపకత్వప్రయుక్త-గౌరవం। అన్యత్ర-తు సర్వత్ర హేతువిషయతానాం చ విశిష్టమానవ్యాప్త్యవిషయతాత్వేనైవ నివే
శాన్నహేతుతావచ్ఛేదక-భేదేన కార్యకారణభావాదిభావాభావమితి॥ [illegible]॥ వ్యాపక-సామానాధికరణ్య
రూపవ్యాప్తివిశిష్టహేతుమత్త్వావగాహిపరామర్శస్యైవ ఉత్కారణతాన్వయాభిరూపగమ్యేతి తద్ధేతూపదర్శితే గౌరవావకా
శః। సాధ్యాభావవదవృత్తిత్వవిశిష్టహేతుమత్త్వపరామర్శత్వేనైవ హేతుతా మురరీచరితమతే ఉపగౌరవం

వం

అనేకగ్రంథకారసంమతం సయుక్తికం చ తత్తత్త్వం సంపద్యతే విప్రమాణిత్వాద్యనుమితత్వాదౌ పక్షే రత్నకోశకారమతావలంబనే విశేషణం తాం
వచ్ఛేదకావచ్ఛేదకరత్నకోశకారోక్తేన యోగ్యతావిషయతాయా ఇష్టావిశిష్టాయాః అప్రవృత్తివిషయతాయా నిత్యావచ్ఛేదకత్వవిశిష్టవైశిష్ట్యావగాహిత్వం సాధ
గ్రాహ్యాభావప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వేనైవ లాఘవాత్ ॥ తథా చ గగనే వృత్తిత్వాభావవ్యాప్యత్వస్య గగనాదివృత్తికారణతావచ్ఛేదకసంశయ
త్వదృష్టత్వవదేతి వదంతి ॥ [redacted] ॥ వ్యాప్తిసామానాధికరణ్యాభావవిశిష్టస్య పక్షవృత్తిత్వావగాహినో అనుమితిం ప్రతి తు త్వ
ముఖ్యత్వం తథా సతి తాదృశజ్ఞానప్రతిబంధకత్వే అభావే సతి తు సామానాధికరణ్యప్రతియోగికత్వం వ్యాప్యతా
ఇత్యాకారకపరామర్శజ్ఞానసామాన్యాభావవదనుమితిసామాగ్రీప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వేనైవ లాఘవాత్ । అనుమి
తిసామగ్రీకాలీనబాధముద్రయా తాదృశజ్ఞానం ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకవ్యాప్యవత్సామానాధికరణ్యాభావ
యత్ర సత్త్వాత్ తత్ర తాదృశపరామర్శజ్ఞానసామాన్యాభావాదనుపపత్తేః । సాధ్యాభావవద్వృత్తిత్వరూపవ్యాప్తిజ్ఞా
నే హేతుతావచ్ఛేదకత్వప్రతిబంధకాభావే సాధ్యయత్త్వాదిని తథా సాధకప్రత్యనుమితిసామగ్రీప్రతిబంధకతా
వచ్ఛేదకత్వేనైవ లాఘవసంభవాత్ నైయాయికమతే తు సపక్షత్వం । యత్తు గురుశరీరవద్వృత్తిజ్ఞానప్రతిబంధకజ్ఞానం లఘుశరీరవత్

ప్రమత తేనాపి నైష్ఫల్యమేవ తత్రానుమితేః। ఏవం విశిష్టసత్తాయాం స్వత్వానతిరిక్త-తయా ఽప్రవృత్తవిభావవదవృత్తిత్వవిరహాత్ తద్ధేతుక-ప్రవృత్తానుమాన పాఠాంతరః
రూపితవ్యాప్తిజ్ఞానస్య ప్రమాత్వవిరహేఽపి న క్షతిః। తత్ర భ్రమాత్మక-పరామర్శాదేవానుమిత్యుపగమాత్। ఏవం ఘటాదిమాన్
౭ సత్త్వాదిత్యాదావపి భ్రమాత్మక-పరామర్శాదేవానుమితిరుపేయతే। అతస్తత్ర సాధ్యాభావవతి సామాన్యాదౌ హేతుతావచ్ఛే
దక-భూతసమవాయాదిసంబంధేన వృత్తేరప్రసిద్ధ్యా తదభావరూపవ్యాప్తేరప్రసిద్ధావపి న క్షతిః। అవృత్తిగగనాదౌ సాధ్యా
భావవదవృత్తిత్వరూపవ్యాప్తేః సత్త్వేఽపి విశేషదర్శినాం పక్షధర్మతాజ్ఞానవిరహాదేవ నానుమితిః। [illegible]గగనమవృత్తి తద్విశే
షదర్శనకాలేఽపి పక్ష-విశేష్యక-తాదృశగగనాదిప్రకారక-స్వసాధ్యాభావవదవృత్తిమాన్ పక్ష ఇత్యాకారక-పరామ
త్వ ర్శాన్తర్వృత్తేః ఖాపత్తేః తాదృశధర్మాభావవత్ అవృత్తిత్వగ్రహాంశే వృత్తిప్రకారక-బుద్ధిత్వేన విగ్రహపర్యాభావావగాహితయా ప్రతిబం
ధక-తత్త్వతాదృశపరామర్శప్రతి తద్విరోధిత్వే ప్రమాణాభావాదితి విభావ్యతే తత్రానుమిత్యభావస్య ప్రామాణికత్వా ర్తా
క-త్వేన సాధ్యాభావవదవృత్తిత్వవిశిష్టవృత్తిమత్త్వం వ్యాప్తిరిత్యేవాస్మన్నవ్యానుసరణీయం। తాదృశవ్యాప్తిగ్రహాంశే అవృత్తిత్వగ్రహ
స్య విరోధిత్వేన క-స్యాపి విప్రతిపత్తిః॥ వస్తుతస్తు తద్వృత్తిగ్రహం ప్రతి తద్ధర్మాధర్మిక-వృత్తిత్వజ్ఞానస్యాపి విరోధిత్వమతం

సామాన్యతోఽవచ్ఛిన్నవిషయతాత్వేన హి తు విషయతాయా నివేశే పూర్వవత్ ఇతి వాచ్యం హి తు విషయతాయా విశిష్యధర్మావ
చ్ఛిన్నవిషయతాత్వేన అనవచ్ఛిన్నత్వ-వ్యాపక-వహ్ని-సమానాధికరణ-ధూమవానిత్యాదినిర్ణయవారణాయ సం
భవతి తద్ధర్మావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాక-తాదృశ[illegible]హి తు తావచ్ఛేదక-విషయతామనివేశ్య ధూమాభావాదిపరావ
శ్యానాధికరణానిర్ణయత్వస్య దుర్వచత్వం సాధ్యాభావవద్వృత్తిత్వరూపవ్యాప్తిజ్ఞానేహి తు తామతిప్ర
తతావచ్ఛేదక-ఖాదినపరామర్శే హి తు తద్విశిష్టాపలబ్ధిమావద్వ్యాప్తి-[illegible]విశిష్టవ్యాప్తి ప్రకారతా-
ఖావచ్ఛేదక-తత్త్వేన తద్వహ్నివ్యాప్తి ప్రకారక-జ్ఞానత్వేన నిర్ణయత్వం విశిష్టవ్యాప్తి విశిష్టధర్మావచ్ఛేదకే విశిష్ట
వ్యాప్తిధూమవానిత్యాదివ్యాప్తి-నిర్ణయవ్యాప్తిమాత్రానవచ్ఛిన్నాదివ్యాప్తి సామాన్యాభావాత్
కారకత్వేన తద్వచ్ఛిన్న ప్రకారక-త్వం విశిష్టవ్యాప్తి ధూమవాన్ పర్వత ఇత్యాదౌ సంశయ సామాన్య సా
న్యాభావ ప్రకారక-త్వేన తథాత్వస్య సంగతి తాదృశ సామాన్యాభావ ప్రకారక-త్వేన తద్విశిష్టవ్యాప్తిత్వావ
చ్ఛిన్నప్రకారతాక-త్వేన విశిష్టవ్యాప్తి ధూమవాన్ పర్వత ఇత్యాది నిశ్చయ సామాన్య సంగ్రహేతాదృశ జ్ఞానీయ

రవ్యా|వం| ప్రతిజ్ఞానపదతుల్యజ్ఞానావచ్ఛిన్న-యాం బహువిధతయాం గురుశరీరవ్యాప్తిజ్ఞానే హేతుతావచ్ఛేదకానేక-జ్ఞానేష్వనుమితిసామగ్ర్య
ఘటకత్వాత్-తత్ప్రతి-జ్ఞానాల్లఘుశరీరవ్యాప్తిజ్ఞానే హేతుతావచ్ఛేదకమల్పశరీరఘటితత్వాత్తత్ సౌకర్యాత్ వ్యాప్తిజ్ఞానవిషయస్య శరీర
౪ గౌరవమేవ పక్షవత్సంపాదకమితి|| [illegible]మాస్తు వ్యాప్తేః శరీరగౌరవప్రయుక్తం గౌరవం ఏవమేవ వ్యాప్తిఘటక-సామానాధి
కరణ్యరూపవ్యాప్తేః హేతుతావచ్ఛేదక-ఘటితతయా హేతుతావచ్ఛేదక-భేదేన పరామర్శనే హేతుతాయాం అనుమి
తిసామగ్రీఘటకతాయాం తత్ప్రయుక్త-గౌరవం దుర్వారమేవ సాధ్యాభావవదవృత్తిత్వరూపవ్యాప్తేస్తు
హేతుతావచ్ఛేదకాఘటితతయా హేతుతావచ్ఛేదక-విషయతామనవచ్ఛిన్నవ్యాప్తిధర్మే హేతువ్యాప్త్యో
రనేక-వానిత్యాకారక-బహువిధపరామర్శానాం సాధ్యాభావవదవృత్తిత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతాక-నిర్ణయత్వే
నైకహేతుతాయాం ఏవ సంభవాత్ తత్సాధ్యకవ్యాప్తిజ్ఞానే హేతుతావచ్ఛేదక-భేదేన పరామర్శనే హేతుతావచ్ఛేదాత్
[illegible]వ్యాప్తిఘటక-సామానాధికరణ్యరూపవ్యాప్తిజ్ఞానే హేతుతావచ్ఛేదకహేతువిషయతాయా విశిష్యధర్మతావచ్ఛి
న్నవిషయతాత్వేన నివేశ ఏవ తత్ర తత్ర హేతుతావచ్ఛేదక-భేదేన పరామర్శనే హేతుతా బహుత్వం తదేవమతః

శినస్త్వవహ్నివ్యాప్యధూమత్వావచ్ఛిన్నప్రకారకప్రత్యక్షే ముఖ్యాయతామిత్యేతాందృశ్యేష్టాధినవహ్నివ్యాప్యధూమవానిత్యాది

న్నాయప్రత్యక్షాంవిధప్రకారతాశాలిత్వాననంభవతితాదృశప్రకారతాశాలిబుద్ధిషఙ్గవహ్నివ్యాప్యతావచ్ఛిన్నప్రకార

తాకప్రత్యక్షేఞ్ఞాయతామిత్యేతాందృశ్యేష్టావరహవశిష్టవరోధినామగ్ర్యేప్రతిబంధకతావిశి[illegible]వ్యా

పదశ్రితానామప్యేష్టానామత్యోక్తిప్రకతుప్వగమాన్నతాందృశ్యేష్టాకాశ్రినసినాన్నత్స్వధ్వవహ్నివ్యాప్యతావచ్ఛిన్నప్రకారతా

శాలితానుపపత్తిరితి[illegible]। తత్తాదృశతాందృశ్యేష్టాభావేన్నవహ్నివ్యాప్యతావచ్ఛిన్నప్రకారకప్రత్యక్షేఞ్ఞాయతా

మిత్యేతాందృశ్యేష్టాయాఅభావవశిష్టాదిశిష్యాభావేవినిగమనావిరహాంప్రతిబంధకతాశాలయప్రత్యసంగా

త్తాదృశ్యేష్టాకాలెధూమవావిశేషాసక్సామగ్ర్యాసత్త్వవిరోధినామగ్రిదశాయాంవహ్నివ్యాప్యవానవవేతద్వి

తత్ప్రకారకజ్ఞానాపత్తేః। అతఏవవనతతావచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపితఅభావప్రకారతానిరూపితప్రతియోగి

తాసంబంధావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపితపవతతావచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపితవ్యాప్యతావచ్ఛిన్నప్రకారతాతస్మా

విచ్ఛిన్నత్వమవపవర్ణితత్వావచ్ఛిన్నధర్మికవహ్నివ్యాప్యవత్తానిశ్చయత్వంప్రకారతాబప్రకారతాభిన్నప్రకారతావచ్ఛేద

వ్యా।వా ధూమత్వావచ్ఛిన్నవ్యాప్యతాప్రకారతాయాః కేవలవ్యాప్యత్వప్రయుక్తత్వవిరహాత్। తాదృశనిర్ణయే ఫలానురోధేన వహ్నివ్యాప్య
వాన్ పర్వత ఇత్యాదినిర్ణయే న ధారణాకశుద్ధవ్యాప్యత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతాపి స్వీక్రియతే అతో న తదసంగ్రహః। వహ్ని
౫ వ్యాప్యధూమవాన్ వా పర్వత ఇత్యాదిసంశయోత్తరతాదృశప్రకారతాయాః కేవలత్వాభావాన్నాతిప్రసంగః। యత్ర తు సంశయ
తాదృశప్రకారతాప్రామాణ్యగ్రాహిసంతానవర్తిన్యా వహ్నివ్యాప్యధూమవాన్ పర్వతో వహ్నివ్యాప్యవ్యాప్యవానిత్యాకారక ఏ
వతత్ప్రాగనుమితౌ న కేవలత్వనక్షేపి విప్రతిపత్త్యంతరానిరో...।వహ్నివ్యాప్యధూమవాన్ పర్వత ఇత్యాకార...షు నిర్ణ
యేషు శుద్ధవ్యాప్యత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతాయా అనుభవవిరుద్ధత్వాత్ తత్ప్రకారకసంవేదనాంతరాభావాత్ నిర్ణయాంతరం
వహ్నివ్యాప్యధూమవాన్ వహ్నివ్యాప్యవానిత్యాకారకత్వాసంగాత్॥...। శుద్ధవహ్నివ్యాప్యత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతా
యా వహ్నివ్యాప్యధూమవాన్ వా పర్వత ఇత్యాదిప్రకారకసంశయసాధారణ్యేన ధారణాయాం యత్ర తత్రానుగతే ని
యామకత్వకల్పనమావశ్యకం। ఏవం చోపదర్శితనిర్ణయేషు తదభ్యుపగమే తత్తన్నిర్ణయవృత్తిత్వప్రద రామ
కానామనంతానామనుగమాపత్తేః। తాదృశవిషయతాత్రయాణాం కకత్వకల్పనమహాగౌరవ...వేరోధినో వహ్నిక

వచ్ఛేదక-॥అపితు పర్వతవిశేష్యతానిరూపితప్రతియోగిత్వనిష్ఠసాంసర్గిక-విషయతానిరూపితధూమప్రకారతాక-
బుద్ధిత్వం ఉపదర్శితసంశయీయప్రతియోగితాసంసర్గావచ్ఛిన్నధూమప్రకారతాయాః పర్వతనిష్ఠవిశేష్యతానిరూ
పితత్వవిశిష్టాదృశప్రకారతానిరూపితప్రతియోగిత్వనిష్ఠసాంసర్గిక-విషయతాయా నత్వనిరూపిత్వం॥అపితుసం
యోగీయసాంసర్గిక-విషయతాయా ఏవ అతో నానోక్తదర్శితప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకాక్రాన్తత్వమితి తత్ప్రకార
వహ్ని తైక్యం నిరాకాంక్షమితి [illegible]యం॥నహి వహ్నివ్యాప్యధూమవాన్ వహ్నివ్యాప్యధూమాభావవాన్ వా పర్వత ఇత్యాదృశసంశ
యీయపర్వతవిశేష్యతానిరూపితధూమప్రకారతావచ్ఛేదక[illegible]-సంభవేపి వ[illegible]వహ్నివ్యాప్యధూమవాన్ ధూమసామా
న్యాభావవాన్ వా పర్వత ఇత్యాదృశసంశయీయపర్వతత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపితవహ్నివ్యాప్యధూమవ
త్త్వనిష్ఠప్రకారతాయా అభావవిశేష్యతానిరూపితసద్ధూమత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతావచ్ఛేదక[illegible]-సంభవ राम
తిత్వాన్న వహ్నివ్యాప్యధూమవాన్ వహ్నివ్యాప్యధూమాభావవాన్ వా పర్వత ఇత్యాదృశసంశయీయతదవచ్ఛేదక[illegible]సం
గాదౌ తథాపి తాదృశసంశయసాధారణ్యం ఉపదర్శితనానాయత్వవ్యాప్యవానేవ॥అతో తాదృశసంశయవిపర్వత
సం[illegible]

ప్రావ॥ క-ఖాదావ్యాప్యధర్మత్వైనతువిశిష్టత్వావచ్ఛిన్నక-ఖాదాదిహమానాఖ్యావాతవవచ్ఛవహ్నిత్వావచ్ఛిన్నధూమావచ్ఛిన్నావచ్ఛిన్నత్వనిష్ఠత్వాదిసంజ్ఞయా
క-ఖాదావ్యాప్యధర్మత్వైనతువిశిష్టత్వానిరూపితధూమప్రకారతాయాంవాద్వ్యాఖ్యావవిశిష్టత్వానిరూపితప్రతియోగితాసంసర్గావచ్ఛిన్న
యవవచ్ఛిన్నవిశిష్టత్వానిరూపితధూమప్రకారతాయాంవాద్వ్యాఖ్యావవిశిష్టత్వానిరూపితధూమావచ్ఛిన్నావచ్ఛిన్నత్వనిత్వాదిసము
౭ కారతాపత్తిప్రతయాంవ్యాప్తత్వసంగః॥వహ్నివత్త్వవృత్తిలౌకిక-వాన్నవాపవన్నతఃవహ్నివత్త్వవృత్తిధూమావచ్ఛిన్నావచ్ఛిన్నత్వనిత్వాదిసంగ్రహః॥యత్తు।
హేలంఖనేపతథావిధధూమప్రకారతాయాంఅభావవిశిష్టత్వానిరూపితప్రకారతాప్రతిప్రతధదసంగ్రహ
వహ్నివత్త్వవృత్తిధూమావచ్ఛిన్నావచ్ఛిన్నత్వనిత్వాదిసంజ్ఞయోపిపక్ష-విశిష్టత్వానిరూపితసంయోగాదిసంసర్గావచ్ఛిన్నప్రకా
రతాయాంఅభావవిశిష్టత్వానిరూపితప్రతియోగితాసంసర్గావచ్ఛిన్నప్రకారతాశ్రయఖాదత్వవత్త్వవ్యాప్తి-ఃతదభావతా
ధూమవత్త్వనిష్ఠావవన్నతవిశిష్టత్వానిరూపితప్రతియోగితాసంసర్గావచ్ఛిన్నప్రకారతాకాలికత్వత్వమ్యప్రతియోగి
తాసంసర్గావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాక-ధూమాభావప్రకారక-వవన్నతవిశిష్టక-వవన్నతాంనధూమాభియ్యత్వప్రకారక రామ
జాన్యప్రతిబద్ధత్వప్రసంగః॥తాదృశధూమప్రకారతాయాంఏవవతథావిధసాధ్యప్రతిబద్ధత్వవ్యాప్తి-త్వాదిత్వాత్
వవన్నతవిశిష్టత్వానిరూపితప్రతియోగితాసంసర్గావచ్ఛిన్నధూమప్రకారక-బుద్ధిత్వేనతథావిధసాధ్యప్రతిబద్ధత్వ

వహ్నివ్యాప్యాలోకాభావాదిక-మేక-త్రద్వయమితిరీత్యావక్షాం చైవగాహమానస్వేష్టపితాదృశధూమవాలోకాభావాదిత్రే
కారతాన్నిరూపితతత్త-ద్విశేష్యతాత్వ-తయాతదసంగ్రహాత్ప్రసంగాత్। తత్రవిశేష్యతాఖ్యాది సమాహారలంబనాత్మకాభావ 5
హ్నివ్యాప్యధూమవాన్ పర్వత ఆలోకాభావవాంశ్చైత్రత్వాత్ తాదృశబుద్ధేర్వహ్నివ్యాప్యధూమవాన్ పర్వత ఆలోకా
భావవాంశ్చైత్రత్వాదృశస్తత్ర-త్రద్వయమితిరీత్యాకారయోర్వహ్నివ్యాప్యధూమాలోకాభావప్రకారక-బుద్ధేః ననోక్తప్రతి
లక్షణాక్రాంతత్వప్రసంగాత్। [illegible] త్రేనవవ్యాప్తిపక్షోపదకావచ్ఛిన్నత్వవ్యాప్యనిరూపక-బుద్ధేః ననిరూపితవిశేష్యతాఖ్యసంబంధేనపర్వతత్వ
తద్వ్యాప్తివ్యాప్యవిశేష్యతానిరూపితాభావవిషయతానిరూపితప్రకారతాయోగితాసంబంధావచ్ఛిన్నప్రకారతావిశిష్టో
త్వియాపర్వతత్వవ్యాప్యత్వవిశేష్యతానిరూపితవ్యాప్యత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతాతన్నిరూపక-బుద్ధేః నత్వమేవప్రశక్తేః
నిశ్చయత్వం వహ్నివ్యాప్యాలోకాభావవాన్ వహ్నివ్యాప్యధూమవాంశ్చ పర్వత ఇతి బుద్ధే నైకప్రవిశేష్యతాని
రూపితవ్యాప్యత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతానోపదర్శితాఖ్యసంబంధేన క-పోతి ఘటితాదృశాభావవిశేష్యతా
నిరూపితప్రకారతావిశేష్యతాదృశబుద్ధేర్యతథా భావప్రత్యేక-ప్రకారతాయాః తేపక్షోపదకావచ్ఛిన్నత్వవిరహాత్

వ్యా०। విశేష్యతానిరూపితధూమప్రకారతాఽభావవిశేష్యతానిరూపితధూమప్రకారతయోరభేదః స్యాత్కింయతే నమోపదర్శి
తసంశయోత్తరదవైలక్షణ్యాప్రసంగః। యత్రఉపదర్శితసంశయే అభావవిశేష్యతాయాం ధూమప్రకారతాయాం వహ్నివ్యా
౧ వృత్తిత్వవిశిష్టధూమత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతాత్వేననిరూప్యనిరూపకభావః తాదృశసంశయే కేవలం ధూమత్వావచ్ఛిన్నప్రకా
రతాత్వేనతిప్రకారతావిశేష్యతయోర్నిరూప్యనిరూపకభావవైలక్షణ్యాదేవతద్వైలక్షణ్యముపపద్యత ఇతి మైవం సతి
వహ్నివ్యాప్యనీలధూమాభావవాన్పర్వతః వహ్నివ్యాప్యధూమవాంశ్చేత్యాకారకతాదృశసంశయసముచ్చయే వహ్న్యభావిధ
ధూమప్రకారతాభేదాన్నసిద్ధః తద్భిన్నవహ్నివ్యాప్యనీలధూమాభావవాన్పర్వత ఇత్యాకారకతాదృశసంశయవైలక్ష
ణ్యాస్యాతదభేదాపత్త్యా తాదృశసముచ్చయోదయానుమిత్యనుదయప్రసం
గాత్।అత్ర సంశయోభావాభావోభయకోటిప్రకారతానిరూపితవిశేష్యతావచ్ఛేదకసముచ్చయోఽప్రకారతా
భేదేనవిశేష్యతాభేదః ఏవం వహ్నివ్యాప్యవత్తయోః గితాకాభావప్రకారతానిరూపితవ్యాప్యతావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూ
పితప్రకారతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాకజ్ఞానత్వమేవవ్యాప్యవత్తానిర్ణయత్వమితి।। [illegible] ।। వహ్నివ్యాప్యధూమవహ్ని

వహ్నిత్వైతత్ప్రకారక-తాత్పర్యశబ్దినోదసమిత్యనుదయాపత్తేః। ధూమత్వమాత్రవృత్త్యభావవిశేష్యతానిరూపితతద్వృ
త్తియప్రకారతావచ్ఛేదక-తాప్రతిపక్ష-విశేష్యతానిరూపితవహ్నివ్యాప్యప్రకారతావచ్ఛేదక-తాయావ్యాపక-తాశ్రయవ
వంబాన్నిసమ్యక్త్వ-ఖాదినవిషయతాఖదిత్యప్రమాణకల్పక-తయావహ్నివ్యాప్యధూమవాన్పర్వతత్యాదినిశ్చయా
యవహ్నివ్యాప్యప్రకారతాయాంస్వంశయాత్మక-జ్ఞానీయాభావవిశేష్యతానిరూపితప్రకారతావిశిష్టప్రకారతాపి
ఖిన్నతద్విశిష్ట్యశప్రకారతావిశిష్టస్వప్రకారతైవాప్రసిద్ధేతినశంకనీయత్। [illegible] విరోధానవచ్ఛిన్నస-
యోగాదినిష్ఠసంసర్గక-విషయతానిరూపితవహ్నివ్యాప్యత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతాక-జ్ఞానత్వమేవనినాయ
త్వంసంశయీయసంయోగాదినిష్ఠసంసర్గక-విషయతాయాంస్వవిరోధానవచ్ఛిన్నత్వాపత్తేదవ్యావృత్తిః। నిర్ణయ
జనకత్వాదపివిరోధస్యసంసర్గకోటిప్రవిష్టతయాభానానుపగమాన్నదోషః। న[illegible]తుతావచ్ఛేదక-ము
చితస్యవహ్నివ్యాప్యధూమాభావవద్వృత్తిత్వరూపస్యవిరోధస్యనిదేశేతుతావచ్ఛేదక-ఖాదినపరామర్శ
కారణతాఖండితవచ్ఛేదకః వహ్నివ్యాప్యత్వావచ్ఛిన్నాభావవద్వృత్తిత్వరూపవిరోధానవచ్ఛిన్నత్వమాత్రస్యసంసర్గ

వ్యా।వ।

౮

అన్యజ్ఞాననియతత్తాదృశధూమత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతాయాంత్తస్యనిరూపక-జ్ఞాననిరూపితత్వాభావాత్ వహ్నివ్యాప్యధూమ
వాన్పర్వత ఇత్యాద్యదృశసంశయీయపక్ష-విశేష్యతానిరూపితధూమత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతాయామేతదుభయసం
బంధేనతాదృశజ్ఞాననియామకావచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపితధూమత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతావిశిష్టైవ। అతో న తత్త్వం ప్రమాంశే
సంబంధఘటక-దళద్వయస్య ప్రయోజనం స్ఫుటమేవ। స్వావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వం స్వావచ్ఛేదక-తావ్యాపకావచ్ఛేదకతా
క-త్వం అతో వహ్నివ్యాపకవ్యాపకాలోకాభావవాన్ వహ్నివ్యాప్యధూమవాంశ్చ పర్వత ఇత్యాకారకదృశజ్ఞాననియపర్వతవి
శేష్యతానిరూపితధూమత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతాయాం స్వజ్ఞాననియామకావచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపితాలోక-నిష్ఠప్రకార
తావచ్ఛేదక-ధూమత్వవ్యాప్యతావచ్ఛిన్నత్వాపి స్వసత్త్వాలోక-త్వనిరాకరణేన తాదృశప్రకారతావచ్ఛేదక-తాం
ప్రతితాదృశధూమప్రకారతావచ్ఛేదక-తాయా అవ్యాపక-త్వాత్। స్వావచ్ఛేదక-తావ్యాపకావచ్ఛేదక-తాక-త్వ
ఘటితోభయసంబంధేన తత్ర తద్వ్యాప్తిశూన్యత్వాభావాదితి భావః॥ తదుక్తం సద్ధం॥ తథా సతి జాతివిశేషత్వాదినా యత్ర राम
భావప్రతియోగిత్వం విధూమత్వాదిక-విశేషణతయా భాతం వహ్నివ్యాప్యధూమవాన్పర్వత ఇతి జాతివిశేషవదభా

ద్రవ్యాభావావగాహిజ్ఞానాధికాలీనసంశయవిరోధావచ్ఛిన్నసంయోగాదినా ధూమాభావానాం సంభవాత్। తదానీం సం
శయ ఏవ నోత్పత్స్యత ఇతి వాచ్యం। శుద్ధసంయోగాదివిరోధావచ్ఛిన్నవిశేషణతాఖ్యం ధూమతదభావకోటికసం
శయోత్పత్తేః బాధకాభావాత్। విరోధావచ్ఛిన్నసంసర్గకప్రకారత్వస్య శుద్ధసంయోగాదినా సంసర్గకవిష
యతాశాలిత్వేఽపి బాధకాభావః తాదృశవిషయతానియామకబాధాభావాదిఘటితసామగ్ర్యా అపి తదవ్యవ
హితపూర్వక్షణే సత్త్వాత్। ఏవం చ సంశయస్యాపి విరోధావచ్ఛిన్నసంయోగాదినిష్ఠసంసర్గకవిషయతాకతయా
ఉపపద్యమానత్వప్రకారకబుద్ధిత్వేన సంశయవ్యావర్తనమశక్యం। శుద్ధసంయోగాదిపర్యాప్తసంసర్గకవిషయతాశాలిబు
ద్ధిం ప్రతి విరోధావచ్ఛిన్నసంసర్గకవిషయతాశాలిబుద్ధిసామగ్ర్యాః ప్రతిబంధకత్వం కల్పయిత్వా సంశయస్యా
ద్యవిషయతాశాలిత్వం వారణీయమితి। తథావిధానంతసామగ్రీప్రతిబంధకతాకల్పనే మహాగౌర
వాత్। విరోధస్య సంసర్గతయా భానేఽపి భూయసాం వివాదః। సంశయసముచ్చయయోర్వైలక్షణ్యోత్ప
పత్తయే తత్రావశ్యం విరోధవిషయత్వం స్వీకరణీయం। తత్ర విరోధానుపస్థితికాలీనసంశయవిరోధస్య

వ్యా|వా| క-విషయతాయాం సవిశేషణవహ్నివ్యాప్యధూమవాన్ పర్వత ఇత్యాద్యవశ్య సంశయవారణాసంభవః। తత్ర వహ్నివ్యాప్యత్వావచ్ఛి
న్నప్రతియోగితాకాభావవత్త్వకోటికతయా తదధికరణావృత్తిత్వరూపస్య విరోధస్య భానాదితి వా[illegible]। వహ్నివ్యా
౧ ప్యత్వప్రతియోగితాకాభావాధికరణనిష్ఠాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకతానిరూపితాభావనిష్ఠావచ్ఛే
దకతాత్వేన నిఖిలవిరోధనిష్ఠావచ్ఛేదకతానుగమయిత్వా తద్రూపకత్వస్యైవ సంసర్గతావిషయతాయాం
సవిశేషానుపపత్త్యభావాత్। [illegible]వం వహ్నివ్యాప్యాలోకాదిధికరణావృత్తిత్వావచ్ఛిన్నసంయోగాదిసంసర్గతా-ధూ
మాదినిష్ఠసంగ్రహమితి వా[illegible]। ధూమవత్త్వాలోకాభావవద్వృత్తిత్వావచ్ఛిన్నసంసర్గతయాభావే మా
నాభావాదిత్యపి యః॥ [illegible]। విరోధానవచ్ఛిన్నసంయోగాదినిష్ఠసంసర్గతావిషయతాక-త్వస్యైవ విశేషవి
యత్ సంశయే అభావకోటావేవ విరోధస్య భానేన ధూమవాన్ పర్వత ఇత్యాద్యవశ్య సంశయవారణాసంభవాత్।
[illegible]సవత్త్వసంశయే ఉభయకోటిసంసర్గాంశే ఏవ విరోధాభానమితి వా[illegible]। విరోధానవచ్ఛిన్నసంయోగా
దినిష్ఠసంసర్గతాక-బుద్ధిప్రతిబంధక-విరోధవిశిష్టసంయోగాదిసంసర్గావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాక-ధూమా

మాం దిపరామర్శాదనుమిత్యనుదయప్రసంగాత్। [illegible]ప్రామాణ్యాగ్రహాభావానాం అనుమితిజనకతావచ్ఛేదకత్వమతఏవా
నుపపత్తిః నతు తస్యాపృథక్కారణత్వమత ఇతి తన్మతమేవాలంబనీయమితి[illegible]। అప్రామాణ్యాగ్రహాభావస్యాపృథక్త్వే
తు త్వన్మతేపి ఏవం తత్తావచ్ఛేదకఖాదిన పరామర్శద్వైవిధ్యం తు తాఖాదినాన్యావశ్యకత్వాత్। అన్యథా ధూమాభావవతి ధూ
మప్రకారకత్వరూపభ్రమత్వగ్రహకాలేపి ధూమాదిపరామర్శాదనుమిత్యాపత్తేర్దుర్వారత్వాత్॥ తథా[illegible]॥
తన్నత్తి ఆలోకాదిపరామర్శకాలే ధూమాభావవతి ధూమప్రకారకత్వరూపభ్రమత్వగ్రహకాలే అనుమిత్యు
త్వాదప్రయోజకీభూతాయా అవ్యవధాప్రామాణ్యాగ్రహాభావవహ్నివ్యాప్యవత్తావహ్నిప్రకారకనిర్ణయ
సా, తద్వహ్నిత్వప్రవృత్తికారణాంశే ఏవ మఘటితసామగ్రీప్రకృతేతత్రైవ ఆలోకపరామర్శత్వస్య జనకతానవచ్ఛేద
కతయా తద్వహ్నినిరహాన్యప్రకారణాతావచ్ఛేదకా వహ్నిత్వసత్వే మాంత్రకసామగ్రీవిరహాత్సంపాదకతావిరహాత్॥ అథ
ధూమప్రకారకత్వఘటితాప్రామాణ్యాగ్రహాణాం నిర్విషయధూమాభావవద్వృత్తిత్వనిరూపితత్వాని [illegible]ప్రకార
తాం నిరూపితవిశేష్యతావచ్ఛేదకధూమప్రకారతాంతద్విశేషం ఖండా వహ్నిప్రకారతయా గతాకాంక్షావాః అనుమితి

త్ర్యా|వా| ప్రకారతయా భానం న సంభవతి విశేషణాజ్ఞానవిరహాత్| అతః పరిశేషాద్విరోధస్య సంసర్గతయా భానసిద్ధిరితి వాచ్యం| విరో
ధానుపస్థితదశాయాం సంశయస్య ప్రామాణికతయా విరోధస్య ప్రకారతామువగమ్యైవ సంశయసముచ్చయయో
౧౦ వైలక్షణ్యోపపాదనసంభవాత్| ధూమాలోకాదిపరామర్శనోద్ధారణానన్యథాత్వానవచ్ఛిన్నాన్యథానుభవ
త్త్వైవ విరోధస్య సంసర్గతాకల్పనాయుక్తత్వమితి వాచ్యం| తన్నివర్తనాసంభవేన హేతుతావచ్ఛేదకపరామర్శహేతు దేశ
తాసంభవాత్తదనుపపత్తేరవచ్ఛిన్నత్వాత్| తద్వ్యంజకప్రకారభావసంసర్గతాగ్రహవమితి తత్ప్రసిద్ధిరితి వా
చ్యం| ప్రకారభావేఽపి విషయతాసిద్ధేః ప్రతిబంధసహప్రకారకత్వతత్ప్రతిపాద్యత్వలమసదావేశే|| హే
తుతావచ్ఛేదకఘటితధూమాభావవద్విశేష్యతానిరూపితధూమప్రకారతాకత్వప్రకారతాకనానావిధాప్రా
మాణ్యగ్రహ + విశేష + హభావానాం ప్రత్యేకం జ్ఞానవిశేషానురోధేనాపి ధూమత్వాలోకత్వాదిభేదేన పరామర్శహేతు ౧౦
తావచ్ఛేదకవైచిత్ర్యకల్పనే| నిఖిలపరామర్శానామేకహేతుత్వఘటితనిఖిలాప్రామాణ్యగ్రహాభావానామేకత్ర राम
నివేశప్రసంగాదాలోకాభావవద్విశేష్యతానిరూపితాలోకప్రకారతాదిప్రకారతాకగ్రహాభావేఽపి ధూ

తావచ్ఛిన్నానామవచ్ఛేదకత్వాన్న సంభవతి తథా చ తత్రావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకభేదేనావచ్ఛేదకతాయా భేదాత్ తద్విత్వేదనుసార ణత్తాయాః తదవచ్ఛేదకతాయా ద్వైత్యస్యైవ సమ్పత్తేః। అవచ్ఛేదకతాయా వ్యాసజ్యవృత్తిత్వస్యాపి తద్ధర్మాపేక్షత్వాత్ తావచ్ఛిన్నేషు వ్యాసజ్యవృత్తిమేకాకారతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకతాముపగమ్యైకాకారత్వ తదవచ్ఛేదకత్వైక్యోప పపాదనస్యాపి యుక్తత్వాత్। తన్నిష్ఠత్వాద్విశిష్టప్రకారతానిష్ఠాకారతావచ్ఛేదకతాయామేక అఖణ్డోऽవచ్ఛేదకః। తన్నిష్ఠతాద్విశిష్టావచ్ఛేదకతాయాం సామానాధికరణ్యసంబన్ధేన పర్యాప్తోऽవచ్ఛేదకత్రిత్వం చేతిరనుసరణీయం। తత్రచవిపర్యయే స్వరూపమేకేనైవ సమవాయవినిగమనావిరహాత్ బహూనామేకత్వాపత్తేశ్చావారణాః। నను నిఖిలానాం ధూమాలోకాదిప్రకారతావిషయతానాం ప్రత్యేకం పర్యాప్తిచ్ఛిన్నమవచ్ఛిన్నప్రకారతావచ్ఛేదకత్వే నిరూపితత్వప్రకారతానిరూపితప్రకారత్వనిష్ఠవిశేష్యతానిరూపితత్వసంబన్ధావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకధర్మావచ్ఛిన్నత్వసంబన్ధావచ్ఛిన్నప్రకారతయోర్గతాకారతైకా ఖండో వ్యాప్యప్రకారతాయాం నైవేత్యాహ ఇతి న వినిగమనావిరహాత్ ప్రయుక్తగౌరవావకాశ ఇతి వాచ్యం। తథా సత్యాలోకాభావవతి ధూమప్రకారకమిదం జ్ఞానమిత్యాకారక

వ్యు|వా జనకతావచ్ఛేదకీభూతవ్యావృత్తప్రకారతాయాం నివేశ్యత్వే తదభావతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిశిష్టవ్యావృత్తప్రకారతాశాలినీ యా
త్వేన ఏకహేతుత్వకల్పనేపి నానుపపత్తిః। ధూమవాన్ మహానసదేశాయాం అలోకాభావవత్త్వాలోకప్రకారకత్వరూపప్రా
౧౧ మాణ్యాగ్రహం సత్త్వేపి తదీయవ్యావృత్తప్రకారతాయాం సర్వీయాలోకాభావవద్విశేష్యతానిరూపితత్వప్రకారతా
నిరూపితవిశేష్యతావచ్ఛేదకీభూతాలోకప్రకారతాత్వసంబంధేన సత్త్వాదుపదర్శితాప్రామాణ్యాగ్రహాభావ
కూటస్య తత్ర కే తత్త్వాది [illegible]। ఏవం సతి తాదృశాభావకూటస్య తాదృశవిశేషణవిశిష్టాభావే వినిగమనావిరహేణ
అనంతకారణతాప్రసంగో ఽవచ్ఛేదకగౌరవం చ। తథాపి ప్రత్యేకాభావం న విశేష్య ధూమవహ్న్యోర్మహానసత్వాదినా హేతు
తావచ్ఛేదకత్వముచితం। [illegible] తదభావానాం ప్రత్యేకమభావాంశవిశేషణతయా అపరాభావో యది న వేశ్యతే
తదైవ విపర్యాసక్రమేణ వినిగమనావిరహః ప్రసజ్యేత తదేవ న ఏకాభావే అపరాభావస్య సామానాధికరణ్యసం
బంధేన వైశిష్ట్యస్య నివేశనీయతయా సంబంధగౌరవాత్। పరం తు సవిశేషణాభావానాం విశేషణతావచ్ఛేద
సంబంధేన ప్రకారతావిశేషణత్వముపగంతవ్యమితి [illegible]। ప్రకారతానిష్ఠకారణతావచ్ఛేదకతాయాం

+ నబోష

జననే ధూమపరామర్శత్వావచ్ఛిన్నస్య సహకారిత్వాసంభవాత్ ధూమపరామర్శత్వాదినా అనుమితిజనకతానవచ్ఛేదకత్వా
త్ జనకతావచ్ఛేదకీభూతవహ్నివ్యాప్యత్వప్రకారకత్వనిరూపితావచ్ఛిన్నస్య తత్ప్రకారితయా నోక్తానుపపత్తిరపి
రయితుం శక్యతే తథాహి ధూమాలోక-పరామర్శస్య వ్యాపకత్వాత్ | తన్న ధూమలింగకానుమితిత్వావచ్ఛిన్నం ప్రతి ధూమ
లింగక-పరామర్శత్వేనైవ విశిష్య హేతుత్వం కల్పనమావశ్యకం || అథ ధూమవత్లింగకానుమితిత్వావచ్ఛిన్నం ప్రతి ధూ
మలింగకేచ్ఛావిరహవిశిష్టసద్భావత్వేన హేతుతాసంభవతి ధూమాలోకాద్యుభయాంశవిషయక-సమూ
హాలంబనపరామర్శాదిదశాయాం ఆలోకలింగకేచ్ఛాధీనానుమితేః వ్యభిచారప్రసంగాత్ | అపి తు సా
మాన్యతః పర్వతాదిపక్షక-వహ్న్యనుమితిత్వావచ్ఛిన్నం ప్రతి తల్లింగక-పరామర్శవిశిష్టధూమలింగకేచ్ఛావి
రహవిశిష్టతథావిధసద్భావత్వేనైవ హేతుత్వం కల్ప్యతే | ఏవం చ కేవలం ధూమలింగకేచ్ఛాసత్త్వేపి
ధూమలింగక-పరామర్శవిశిష్టధూమలింగకేచ్ఛారూపోత్తేజక-విరహేణావిశిష్టాభావసత్త్వేన అనుమిత్యాపత్తి
రితి వాచ్యం | తల్లింగకేచ్ఛావిరహవిశిష్టసద్భావత్వావచ్ఛేదకకోటౌ తల్లింగకేచ్ఛావిరహవిశిష్టసద్విశిష్ట

వృ।వా। జ్ఞానత్వాయాం వహ్నివ్యాప్యధూమవాన్ పర్వత ఇత్యాత్మకస్య పరామర్శాదనుమిత్యుదయప్రసంగాత్ తదానీం తాదృశ
జ్ఞానాత్ప్రపదర్శితసంబంధేన తాదృశధూమప్రకారతాయాం సత్త్వేన తాదృశసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాక-జ్ఞానత్వా
౧౨ వచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావస్య సత్త్వాత్। తాదృశవిశేష్యతావచ్ఛేదక-తావచ్ఛేదక-ధర్మనిష్ఠావయప్రకారతానిష్ఠవిశేష్య
తానిరూపితనిరూపితత్వప్రకారతానిరూపితవిశేష్యత్వప్రకారతానిరూపితాధికరణప్రకారతానిరూపితాభా
వప్రకారతానిరూపితప్రతియోగిప్రకారతావచ్ఛేదకత్వమధికం నివేశ్య తత్రానుమిత్యుపాదానేపి ధూమమాభావవత్త్వ
లౌకికప్రకారకం ఆలోకాభావవతి ధూమప్రకారకమిదం జ్ఞానమిత్యేతాదృశజ్ఞానకాలే తాదృశపరామర్శా న
దనుమిత్యుత్పాదనాసంభవాత్। ధూమత్వస్య తజ్జ్ఞానీయతథావిధప్రతియోగిప్రకారతావచ్ఛేదకత్వాత్ తద్విషయ
తాదృశప్రకారతానిష్ఠవిశేష్యతావచ్ఛేదకత్వాపత్తే। ధూమాలోకాదిపరామర్శానామేకరూపేణైకత్వే తత్త్వే
సిద్ధికాలే ధూమలింగకేచ్ఛాసత్త్వే ఆలోకాదిలింగకపరామర్శేన ధూమలింగకపరామర్శనం వినైవ ధూమలింగక-
పరామర్శేచ్ఛావిరహవిశిష్టసిద్ధ్యభావాదినానుమిత్యాపత్తేః। తత్ర తత్ర ధూమలింగకేచ్ఛావిరహవిశిష్టసిద్ధ్యభావాదినాప్రతి
తావచ్ఛేదక-

విజ్ఞానవిరోధిన ఏవ వహ్నేః తద్వ్యాప్యస్య ధూమస్యాలింగకానుమితౌ తజ్జ్ఞానస్య-భావేత సమాహారలంబనపరామర్శవిరోధినోఽత్ర
వ్యాప్త్యాపవాదినిష్ఠవహ్నివ్యభిచారస్యాపి తత్కాంతవహ్నేః। తత్కాపి యత్త్రయుక్తానుమిత్యనుత్పాదః స ఏవ సవ్యభిచారత్వాభాసః। స చైవం
వ్యభిచారో వ్యాప్తితజ్జ్ఞానసత్త్వేపి హేతుత్వావచ్ఛేదకానవగాహిపరామర్శాత్తత్రానుమిత్యుత్పాదాద్వక్త్ర-తయా
తజ్జ్ఞానస్యానుమిత్యనుత్పాదకత్వయోశ్చ కత్వావిరహాత్ ఇతి॥ [illegible]।సాధ్యవ్యభిచారిత్వేపి తు రతివ్యభిచారజ్ఞానకావేసా
ధ్యవ్యాప్తివ్యాప్తేంతు వ్యాప్త్యాన్ఃజ్ఞ-ఇత్యాతాధ్యాశనేనాయద్వ్యభిచారేంధ్యానుమితిసామగ్ర్యాస్సత్త్వే అనుమిత్యనుత్పాదః
వ్యభిచారధీప్రయుక్తః॥ యదితత్రవ్యభిచారధీనిర్ద్రిత్తదాసాధ్యవ్యాప్త్యేంతుమాన్ఃపక్షే-ఇత్యాధ్యాసానుమానక
పరామర్శాత్తత్ర అనుమితిః స్యాదవసేఽప్యాతినప్రతికావిధానుమానాపరామర్శానభావయితి తత్ర తస్యాః ప్రతి
[illegible] బంధకతాపత్తేర్వ్యాప్త్యాంశేనధూమత్త్వోదకేచ్ఛాత్త్వజ్ఞే-రే-పరామర్శస్యభిన్నవిషయకానుమితిసామగ్రీరూపత్వేనభే
దక-సత్తాప్యనైర్ప్రతిప్యత్వాదితి నతత్రానుమితిరుత్పన్నాతిత్తత్తదనుత్పాదే వ్యభిచారధీరపిప్రయోజకేతి॥ [illegible]ఏ
ఏతాంధ్యాశేతత్త్వావచ్ఛేదవహ్నిమాన్ఃధూమాదిత్యాదావపిపర్వతాదినిష్ఠధూమాభావవత్త్వాధారపిదోషత్వాప్రసంగాత్॥

వ్యా।వా। త్వేనవహ్నివ్యభిచారసమానాధికరణపరామర్శాభావస్యానుమితౌ వ్యభిచారనిర్ణయకాలేఽసంభవాత్ తల్లింగకపరామర్శవిశిష్ట

తత్తల్లింగకేచ్ఛాభావం నివేశ్య సద్ధేతుః ప్రతిబంధక[illegible]ప్రయోజకవిరహాత్। [illegible]తల్లింగకేచ్ఛావిరహవిశిష్టసద్ధేతుభావ

౧౭ త్వేనహేతుత్వే +కార్యం+ తత్తయా పరామర్శస్య బలింగకానుమితిజనకతావచ్ఛేదకరూపమితి తదపి పక్షతయా

తాదృశాభావకూటవిశిష్టసద్ధేతుభావత్వాదినా హేతుత్వే ఆవశ్యకత్వేన సమవ్యాప్తమితి[illegible]। అభావకూటస్యైకత్ర

నివేశవిశేషణావిశేష్యభావే వినిగమనావిరహేణానేకసంబంధప్రసంగాత్। అవచ్ఛేదకఖాదిలింగకానుమితిపరామర్శహేతు

తాభిన్నమిత్యవచ్ఛేదకత్వాత్। [illegible]హేతువిషయతామనివేశ్య తదభావవత్వవృత్తిత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతాశాలినిశ్చ

యత్వేన హేతుత్వే వ్యభిచారస్థలే తద్వ్యభిచారాసత్వాసుపపత్తిః। నిర్ధూమత్వావచ్ఛేదకవత్వోపగమస్య వ్యభిచారజ్ఞా

నాప్రతిబద్ధతయా వ్యభిచారజ్ఞానసత్వేపి సాధ్యాభావవద్వృత్తిమాన్ పక్ష ఇత్యాకారకపరామర్శస్య వహ్న్యనుమితిజన

కమిత్యవచ్ఛేదకత్వాత్తదభావేనానుమిత్యుత్పత్తేరావశ్యకత్వాత్।। [illegible]।। తద్ధర్మావచ్ఛేదకత్వ

వ్యాప్తిజ్ఞానానుమితిహేతుతయా తద్విరోధితయోహేతుభావస్యానుపపత్తిరితి।। [illegible]।। అనుమితికారణాయత్తిం

వ్యభిచారస్య

చిద్ధర్మావిశిష్టత్వమేవ వ్యాప్త్యవత్తానిర్ణయత్వం అనుమిత్యుపయోగి। స్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకత్వం చ స్వనిష్ఠాయాం
స్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావప్రకారతానిరూపితపక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాకత్వసంబంధావచ్ఛి
న్నప్రతియోగితావచ్ఛేదకతా తద్రూపవత్త్వం ధూమత్వావచ్ఛిన్నభావాభావకోటికో యో ధూమాదిమత్త్వసంశయః
స చైతాదృశోభయసంబంధేన కేనాపి ధర్మేణావిశిష్టః। ధూమత్వస్య ధర్మస్య తత్ర వ్యాప్తిప్రకారతానిరూపితస్వావచ్ఛి
న్నప్రకారతానిరూపితపక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాకత్వసంబంధేనాసత్త్వాత్। ధూమత్వస్య తాదృశసంబంధా
వచ్ఛిన్నప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాకత్వాశ్రయఘటసంబంధేనాసత్త్వాత్॥ [illegible] ॥ యది తాదృశసంబంధావచ్ఛిన్నధూ
మత్వనిష్ఠప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాకభేదస్తు తత్ర వర్తతే తదైవ తత్ర ధూమత్వం తాదృశసంబంధేన సత్త్వాత్। నను తా
దృశప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాఘటితసంబంధేన ధూమత్వరూపప్రతియోగితావచ్ఛేదకవిశిష్టే తత్ర తాదృశ
భేదో వర్తిన తు మిష్టా[illegible]పత్తిః వ్యాప్యధూమవాన్ పర్వత ఇతి నిర్ణయానాం చ తాదృశోభయసంబంధేన ధూ
మత్వాదిరూపహేతుతావచ్ఛేదకధర్మవత్త్వమ[illegible]తమవ తాదృశఘటాదిప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాఘటకసం

వ్యాప్తివాదః। తథాహి। యత్ర ఘటవాన్ పర్వతో వహ్నివ్యాప్యధూమవ్యాప్యవానిత్యాకారకః పరామర్శః అథ ఘటపర్వతో ఘటాభా-
వవానిత్యాద్యాకారనిర్ణయః ఖ్యాంతలం ఘటవదిత్యాద్యనుమితిసామగ్రీ తత్ర యది ఘటో ఘటాభావవాన్ పర్వత ఇత్యాద్యా-
౧౪ నిర్ణయోఽపి సత్త్వే తదా ఘటవాన్ పర్వతో వహ్నివ్యాప్యధూమవానిత్యాద్యాకారానుమానిక పరామర్శోత్తరత్ర పర్వతో
వహ్నిమానిత్యాద్యాకారానుమితిః స్యాదేవ సంశ్లాంతిపర్వతాద్యాకారానుమానిక పరామర్శోత్తరం నిర్ణయజన్యవృత్తేఽప
తద్వ్యాప్యధూమవాన్ పర్వత ఇత్యాద్యాకార ప్రత్యక్షేక పరామర్శస్థలే విషయకానుమితిసామగ్రీప్రతిబంధకః స
వహ్ని త్వమేవ తద్వ్యతిరిక్తస్తత్ర న వహ్న్యనుమితిరుత్పద్యతే అతస్తత్ర తదనుత్పాదనే ఘటో ఘటాభావవాన్ పర్వత ఇత్యాద్య-
శనిర్ణయస్యాపి ప్రయోజకత్వం తస్య హేత్వాద్యశరీరప్రయోజకత్వం నహి తాదృశసత్త్వసంపాదకమితి సంక్షే-
పః ఏతత్॥ అత్రేదం [illegible] ॥ హేతుతావచ్ఛేదకధర్మాన్నవిశేష్యనిర్ణయత్వం సుపచమితి న తన్ని-
వచనం వ్యర్థానుపపత్త్యా విశిష్య హేతుతావచ్ఛేదకనివేశః। తథాహి। సాధ్యావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకభేదవత్త్వవ్యా-
ప్తిప్రకారతానిరూపిత సాధ్యావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపిత పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాక తద్వైశిష్ట్య సంబంధేన-
భయ

నన్వేవమపి భ్రాంతివిశేషత్వాదినా యత్ర ధూమత్వం అభావవిశేషణతాపన్నధూమాంశే విశేషణతయా అవగాహ
మానస్య భ్రాంతివిశేషే వహ్నిర్నాభావవాన్ వహ్నివ్యాప్యధూమవాన్ పర్వత ఇత్యేతాదృశనిర్ణయస్య సంగ్రహ ఇతి వా
చ్యం। తాదృశావచ్ఛేదకతాయాం నిరవచ్ఛిన్నత్వస్యాపి నివేశనియతత్వాత్॥ అథైవం వహ్నివ్యాప్యనీలధూమవాన్ప నవా
ర్వతః వహ్నివ్యాప్యభ్రాంతివిశేషవదవచ్ఛిన్నవాన్ పర్వత ఇత్యేతాదృశసంశయసాధారణ్యం దుర్వారం। పూర్వవర్ణి
తనియాంభావవిషయతానిరూపితధూమత్వనిష్ఠప్రకారతావచ్ఛేదకతాయాః స్వనిరూపితప్రకారతానిరూపి
తత్వసంబంధేన నీలత్వాదినిష్ఠావచ్ఛేదకతావిశిష్టతయా ఉత్తరఖణ్డే నియతాదృశప్రకారతావచ్ఛేదకతాయాం
శ్చ స్వావచ్ఛిన్నతయా తాదృశావచ్ఛేదకతావిశిష్టస్వనిరవచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాకప్రతియోగిప్రకారతానిరూపిత
అభావప్రకారతానిరూపితపక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాకత్వసంబంధేన ధూమత్వవిశిష్టస్య తత్ర బాధ
సత్వాదితి చేత్। తాదృశోభయసంబంధఘటకీభూతచరమదళప్రవిష్టస్వావచ్ఛిన్నప్రకారతైత్వస్వస్వనిరూ
పకప్రకారతానిరూపితత్వసంబంధేన సాధ్యవ్యాప్యత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాభిన్నావచ్ఛేదకతావిశిష్టస్వనిరవచ్ఛి
న్నస్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాకప్రకారతాత్వస్య॥ ఏవంచ వ్యాప్తిప్రకారతానిరూపితతాదృశప్రకారతానిరూపిత

పక్షతావచ్ఛేదక
ప్రతియోగి

నవ్యా।వా। ఖండేఘటకత్వంపక్ష-తావిశిష్టవృత్తానిష్ఠంసాధ్యవచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావప్రకారతానిరూపితత్వంచస్వనిరూపి
తప్రకారతానిరూపితత్వసంబంధేనసాధ్యవ్యాప్యత్వవిశిష్టంపక్షైదకతావనావిచ్ఛేదక-త్వవిశిష్టానాన్యోయాస్వనిష్ఠ
౧౫ పక్షైదకతాతన్నిరూపితభూతప్రకారతానిరూపితాభావప్రకారతానిరూపితత్వం।యథాన్యత్రనీలధూమాభావ
వాన్పర్వతఇతివహ్నివ్యాప్యధూమవాన్పర్వతఇత్యనయోస్సంగ్రహార్థం।విశిష్టధూమత్వస్యధూమత్వావచ్ఛే-
తయానీలధూమత్వావచ్ఛిన్నాభావస్యాపిధూమత్వావచ్ఛిన్నాభావత్వాత్।వాస్తవస్యావచ్ఛిన్నాభావప్రకారతానిరూపి
తధూమాభావత్వాదినాభావాంతరావగాహిసంశయవారణాయసంభవాత్తథావిపక్షేతునదోషః।ఉపద
శితనిర్ణయాయాభావవిషయతాధూమత్వప్రకారతావచ్ఛేదకతాయాఃస్వనిరూపితప్రకారతానిరూ
పితత్వసంబంధేననీలత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతావిశిష్టతావిరహాత్పక్షైదకతాయాఃసాధ్యవ్యాప్యత్వనిష్ఠాపక్ష
దక-తాభిన్నత్వనివేశాద్భూతసంశయోవహ్నివ్యాప్యధూమవత్వాదినాతాదృశధూమాదిరభావప్రతియోగితయా
భాతస్తత్రతాదృశసంశయవారణాతత్రధూమత్వావచ్ఛిన్నతాదృశావచ్ఛేదకతాయాఃస్వనిరూపితప్రకారతా
నిరూపితత్వసంబంధేనవ్యాప్యత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతావిశిష్టత్వేపితదన్యావచ్ఛేదకతావిశిష్టాన్యత్వసత్వాత్।

వహ్నిత్వవిశిష్ట

వనివేశసంభవాత్। తథాహి। నిఖిలం ప్రామాణ్యప్రకారతాసాధ్యవహ్నినిష్ఠాభావవద్విశేష్యకత్వవహ్నినిష్ఠప్రకారతా
నిరూపితత్వసాధ్యవహ్నినిష్ఠనిరూపితత్వసంబంధావచ్ఛిన్నవహ్న్యవచ్ఛేదకతాకత్వోభయసంబంధేన కించిద్ధర్మవిశిష్ట
యత్ర ప్రకారితప్రకారతాత్వేనానుగమయ్య ... యతద్ధర్మప్రకారతానిరూపితనిరూపితత్వసంబంధావచ్ఛిన్నా
వచ్ఛేదకతాకత్వవచ్ఛేదకధర్మావచ్ఛిన్నత్వసంబంధావచ్ఛిన్నజ్ఞానత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావవిశిష్టాయా
వ్యాప్తేర్వహ్నిప్రకారతానిరూపితపక్షతావచ్ఛేదకతాకనిర్ణయత్వేన వహ్నిపరామర్శహేతుతావచ్ఛేద
గమనాత్ వహ్నివ్యాప్యధూమవాన్పర్వత ఇత్యాద్యపరామర్శదశాయాం ధూమాభావవతి ధూమప్రకా
రకమిత్యాద్యప్రామాణ్యగ్రహసత్త్వే ఆద్యపరామర్శే వ్యాప్తిప్రకారతాయా నోపదర్శితసంబ
ధావచ్ఛిన్నజ్ఞానత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావవత్త్వే తత్రోపదర్శితోభయసంబంధేన ధూమత్వవిశి
ష్టే యాద్యప్రామాణ్యజ్ఞానవిషయధూమప్రకారితప్రకారతా తదవచ్ఛేదకతాకత్వవచ్ఛేదకధూ
ధూమత్వావచ్ఛిన్నత్వసత్త్వాత్ తాదృశసంబంధేన తత్ప్రామాణ్యజ్ఞానసత్త్వాత్ప్రామాణ్యజ్ఞానస్య విసత్త్వాత్
సత్త్వాన్నానుమితిప్రసంగః॥ ...కాభావవతి ... ప్రకారక ... కాభావవతి ధూమప్రకారకమిత్యా

వ్యా౦వా౦। పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాకత్వసంబంధేన తాదృశసంశయయోః ధూమత్వవిశిష్టత్వప్రభావాప్రత్యత్వాదినా రణ్యా
ప్రసంగః॥ [illegible]ం వహ్నివ్యాప్యనీలధూమవాన్ పర్వతః వహ్నివ్యాప్యపృథ్వీతవిశేషవదభావపర్వతత్వాదినిర్ణయాంశే
౧౬ గ్రహ ఇతి చేత్కృతిః। తాదృశనిర్ణయానాం భావన్యత్వాభావస్వస్వనిష్ఠగ్రహేవాంతుతయోః స్వప్రకారణీయ
త్వాత్। ఏవమపి స్వరూపతస్తద్ధూమత్వాలీకత్వావగాహినాం తద్ధర్మధర్మిణో పక్షతావచ్ఛేదకత్వావగా
హి పరామర్శానామనుగమస్సంభవేన ఘటనాన్యత్వాత్॥ [illegible]త్వేతాదృశనిర్ణయత్వస్యాపి తుతావచ్ఛేదకా
నావగాహివ్యాప్యవత్తానిర్ణయసాధారణ్యేన ఘటితేత్తత్రాపదద్వయానాం భయసంబంధేన కచావిదపిధర్మస్యాపి
శిష్ట్యసత్వాదితి। తదనుగుణమేవ। యత్కించిత్ తుతావచ్ఛేదకానవగాహిజ్ఞానసామానాధికరణ్యప్రకారత్వావ్యభిచార
జ్ఞానస్యాపి తద్విభాసత్వానుపపత్తిః। ఇదానీం తాదృశజ్ఞానసామానాధికరణ్యతద్విభావాత్। కింతుతావచ్ఛేద
కావగాహిజ్ఞానస్య వ్యాప్యాభిచారజ్ఞానప్రతిప్రతిబద్ధత్వేన వ్యభిచారస్యాపి తద్విభాసత్వేనైవానుపప
సరౌఢ త్తేః॥ ఏవమప్రామాణ్యగ్రహాభావస్యావశ్యం అపి న విశిష్టస్యాపి తుతావచ్ఛేదకనివేశః। ధూమప్రకారకత్వాలోకప్ర
కారకత్వాదిఘటితానాం నానావిధాప్రామాణ్యగ్రహాణాం అనుగతరూపావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకైకాభావస్య

సంబంధేన ధూమవత్త్వాదివిశిష్టత్వాత్ దృశ్యజ్ఞానే కదాచిద్ధూమాదిపరామర్శాదనుమిత్యనుదయాపత్తేః। ఇదానీం తు తా
దృశ్యజ్ఞానీయధూమత్వాదినిష్ఠప్రతియోగితాసంబంధావచ్ఛిన్నప్రకారతావచ్ఛేదకతాయాః స్వనిరూపకప్రకార
తానిరూపితత్వసంబంధేన జ్ఞానాదినిష్ఠావచ్ఛేదకతావిశిష్టత్వాత్ దృశ్యసంబంధినావచ్ఛేదకతావిశిష్టం యత్తద
న్యత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాకప్రకారితాఘటితోపదర్శితసంబంధేన తాదృశజ్ఞానీయప్రకారిత్వవిషయితాయాః
న ధూమవత్త్వాదివిశిష్టత్వమితి నానుపపత్తిః। ఇదం ప్రతియోగితావచ్ఛేదకీభూతావచ్ఛేదకతాయాం స్వాత్మవృత్తి
త్వవిశిష్టావచ్ఛేదకతాఘటితత్వేనైవ ద్వేష్యవృత్తిధూమాభావవతి వహ్నివ్యాప్యధూమప్రకారకమిత్యాకారకదృ
శజ్ఞానీయప్రకారిత్వసంగ్రహః। ఏవం సతి వహ్నివ్యాప్యధూమాభావవతి ధూమప్రకారకమిత్యాకారకదృశజ్ఞానీ
యప్రకారతాయా అప్రసిద్ధదశాయామపి తత్సంబంధేన ధూమవత్త్వాదివిశిష్టత్వాత్ దృశజ్ఞానే అనుమిత్యనుద
యాపత్తిః। తాదృశజ్ఞానప్రసిద్ధౌ ధూమాభావవతి ధూమప్రకారకమిత్యాకారకదృశజ్ఞానసమశీలతయా స్వప్ర
మాణ్యజ్ఞానానాస్కందితస్య ప్రాప్తేరయోగాదితి చేత్ దృశస్థలే అనుమిత్యుత్పాదస్యాప్రామాణికత్వేనేష్ట

వహ్నిదశకతా

నవ్యా।వాం। దిగ్రహం దశాయాం చ న తాం దృశపరాం మశ్యాదనుమిత్యనుపపత్తిః। తాం దృశపరామర్శీయ ధూమప్రకారతాయాం వా
లౌకికాభావవత్త్వలౌకిక ప్రకారక మిత్యేతాం దృశజ్ఞానీయ ప్రకారిత్వ ప్రకారతా నిరూపితా వహ్నిదర్శి ఖతా లౌ
౧౭ కతా వివహ్నిత్వ విరహాత్। అలౌకికాభావవతి ధూమప్రకారతాక మిత్యేతాం దృశజ్ఞానీయ ప్రకారిత్వ ప్రకారితా నిరూ
పితాం వహ్నిదర్శి ఖతావి ధూమప్రకారత్వ ప్రకారతా వహ్నిదశకతా వహ్నిదశక ధూమతాపి వహ్నిత్వత్వసత్త్వే పితాం దృశ
ధమనప్రకారిత్వ ప్రకారతాయాం ఉపదర్శితోభయసంబంధేన కే నాపి ధర్మేణావిశిష్టత్వాత్। నాపి వహ్ని నా
భావవద్వృత్తి ష్యక తాపి వహ్నిత్వ ప్రకారతా నిరూపితత్వం చ స్వనిరూపక ప్రకారతా నిరూపితత్వ సంబం
ధేన। నాంద్యవర్తి వృత్తి నిష్ఠా వహ్నిదశకతా భిన్నా వహ్నిదశకతా విశిష్టా యత్తదన్యస్వనిష్ఠా వహ్నిదశకతా కప్రతి
యోగితా సంబంధా వహ్నిత్వ ప్రకారతా నిరూపితా భావ ప్రకారతా నిరూపితా విశేషణతా ప్రకా[illegible]తా ని
త్వ రూపిత విశేష్యక త్వ ప్రకారతా నిరూపితా వహ్నిత్వ ప్రకారతా నిరూపితత్వం। యథా శ్రుతే నైలఘూమా భా
వవతి ధూమప్రకారక మిత్యేతాం దృశజ్ఞానీయ ధూమప్రకారిత్వ విషయితాయాం అప్యుపదర్శితోభయ

యాందనుమిత్యుత్పత్తివారణాం వత్తన్నైవాత్రాప్య[illegible]నుమిత్యుత్పత్తివారణాసంభవాత్॥ అన్యైస్తు-పురుషీయప్రామా
ణ్యగ్రహాంసత్త్వేపురుషాంతరస్యానుమిత్యనుత్పాదప్రసంగాదితి తత్పురుషీయప్రామాణ్యగ్రహవిశిష్టవ్యాప్యప్ర
కారతాశాలిపరామర్శత్వేనైవ తుతావచ్ఛే-త్యపి పురుషభేదేనానంతకారణతాప్రసంగాదితి[illegible]। ఏవమపిహాం
తుతావచ్ఛేదక-విషయతాణాంపురుషాపేక్ష-యాభవాలవిశతయావచ్ఛేదక-సామానాధిక-రణ్యాభ్యుపగమేనైవా
తుతాపేక్ష-యాం వాహువచ్ఛేదకాపహ్యవతఫ్యాత్॥ స్యాదేతత్॥ ఏవమప్యుపదర్శితోభయసంబంధేన తద్వ్యక్తీయ కాంచిదన్య
స్వీయప్రకారితాప్రకారతాత్వచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకధర్మావచ్ఛిన్నత్వసంబంధేన ప్రామాణ్యగ్రహాభావ
వస్త్రవత్త్వప్రకారతాయాం నవేన్ద్రపతమధూమాదిపరామర్శేన్నాదేఃభ్యాంధూమాభావవతిధూమప్రకా
రక-మిత్యాదిప్రకారకప్రామాణ్యగ్రహాంసత్త్వేధూమాదిపరామర్శాన్నిత్వారంవహ్న్యనుమిత్యనుదయప్రసం
గాందువానరవవతశియవ్యాప్త్రప్రకారతాయాం మప్యుపదర్శితసంబంధేనతద్వ్యక్తీయప్రామాణ్యగ్రహాంసత్త్వే
దధూంవిశిష్టతాసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకప్రామాణ్యగ్రహాభావస్య పరామర్శానాంవిశేషణత్వేప
పగంతవ్యంతథాచేహాంతుతావచ్ఛేదకసనిజేశనమావశ్యకమేవనవతాత్ద్యక్తప్రకారిత్వప్రకారతావచ్ఛేదకతాంవ

వ్యా।వా। ష్ఠీప్రనిరూపితత్వసంబంధావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాకత్వే తత్త్రసాధ్యవచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాయాం సాధ్యవ్యాప్యత్వావచ్ఛిన్న
త్వమపి నివేశనీయం వ్యాప్యత్వవిషయకాణాం ధూమాభావవతి ధూమప్రకారకమిత్యాదిప్రకారకప్రమాణ్యగ్ర
౧౮ హణాం చ వ్యావృత్తయే గవాభావానివేశనీయం। తత్ర ఘటపటత్వయోగతావచ్ఛేదకఘటతావచ్ఛేదకతాయాం సాధ్యవ్యా
ప్యత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాభిన్నత్వమపి నివేశ్యం సామాన్యతోఽవచ్ఛేదకతావిశిష్టాన్యత్వం స్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాయాం
నివేశ్యం। స్వావచ్ఛిన్ననిరూపితత్వసంబంధావచ్ఛిన్నావచ్ఛేదకతాకత్వే తత్త్వావచ్ఛేదకతాయాం సాధ్యవ్యాప్యత్వావ
చ్ఛిన్నత్వం నివేశనీయమితి। జాతివిశేషవదభావవతి ధూమప్రకారకమిత్యాద్యశుద్ధౌ నకాశే ధూమాదిహేతౌ వ
శాదనుమిత్యనుపపత్తయే స్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాయాం నిరవచ్ఛిన్నత్వమపి నివేశనీయం॥ వహ్నివ్యాప్యనీలధూమవాన్
పర్వత ఇత్యాకారకపరామర్శాత్ నీలధూమాభావవతి నీలధూమప్రకారకమిత్యాద్యప్రామాణ్యగ్ర
హాసత్త్వే వహ్నివ్యాప్యజాతివిశేషవదభిన్నపర్వత ఇత్యాద్యాకారపరామర్శాజ్జాతివిశేషవదభావవతి జా
తివిశేషవత్ప్రకారకమిత్యాద్యప్రామాణ్యగ్రహాసత్త్వేఽనుమిత్యాపత్తిరితి తు నాశంకనీయం। పూర్వోక్తవద
శిష్టవహ్నివ్యాప్యనీలధూమవాన్ పర్వతః వహ్నివ్యాప్యజాతివిశేషవదభిన్నవాన్ పర్వత ఇత్యాద్యాకారసంశ

ధూమ

నిరూపితవిశేష్యతాశ్రయజ్ఞానే [illegible]నిరూపితత్వోభయసంబంధేన జ్ఞానీయతథావిధప్రకారిత్వప్రకారతాయా ఏకావా
వేంవశ్యప్రకారతాయాంనివేశ్యతే। అవయవత్వసమూహాలంబనాప్రామాణ్యజ్ఞానీయప్రకారిత్వప్రకారతా[illegible]
[illegible]వచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వం ద్వితీయపరామర్శీయధూమప్రకారతాయాం తన్నిరూపితవిశేష్యతాశ్రో
యజ్ఞాననిరూపితత్వమిత్యుత్యోభయసంబంధేన తత్ప్రజ్ఞానీయతథావిధప్రకారిత్వప్రకారతావాభావే అక్ష
తవవేతనానుమిత్యనుపపత్తిరితి వాభావ్యతి[illegible]పిజ్ఞానవ్యక్తి-ఖాదేనవిషయతాఖ్యాదానభ్యుపగమేన ద్వితీయపరా
మర్శీయధూమప్రకారతాయాం స్వాద్యశోభయసంబంధేన తాదృశాప్రామాణ్యజ్ఞానీయప్రకారిత్వప్రకారతా
యూ
విశిష్టా ప్రథమపరామర్శీయధూమప్రకారతాం తదభిన్నతాప్రతాద్యశోభయసంబంధావచ్ఛిన్నతథావిధ
ప్రతియోగితాక-తథావిధప్రకారిత్వప్రకారతాభావ ఇతి ననిస్తారః ఇతి [illegible]। ప్రథమపరామర్శేఽప్రామాణ్య
గ్రహే తత్సామానాకారకాత్వరామర్శాంతరాదపితావదనుమితి నేష్యతే ఏవ స్యవినాశ ఇతి నకాచిదప్యనుపప యూంమ
త్తిః। [illegible]యత్రవహ్నివ్యాప్యధూమవాన్పర్వతః వహ్నివ్యాప్యవ్యాలోకవాన్పర్వత ఇత్యేతాదృశసమూహాలం
బనానంతరం ధూమాభావవతి ధూమప్రకారక-మితప్రకారకాప్రామాణ్యగ్రహః తత్రానుమిత్యాపత్తిరనవాస్తైవ।

వ్యా|వా| చ్ఛేదకధర్మానవచ్ఛిన్నత్వం తాదృశప్రకారిత్వప్రకారతానిరూపితవిశేష్యతాశ్రయజ్ఞాననిరూపితత్వోభయసంబం
ధేన ప్రామాణ్యగ్రహే భావ్యత్వస్య నివేశనీయః। ఉక్తస్థలే ద్వితీయపరామర్శీయధూమప్రకారతాయాం స్వాం దృశాప్రా
౧౮ మాణ్యజ్ఞానీయతద్భావవిధప్రకారిత్వప్రకారతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వేపి స్వీయతాదృశప్రకారిత్వప్రకా
రతానిరూపితవిశేష్యతాశ్రయప్రథమపరామర్శనిరూపితత్వాభావాత్ తదుభయోభయసంబంధావచ్ఛిన్నజ్ఞానతావ
వచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావేఽప్రకృతవృత్తినానుపపత్తిరితి వాచ్యం। ఏవమపి ప్రథమపరామర్శానంతరం జ్ఞా
దం జ్ఞానం ధూమాభావవతి ధూమప్రకారకం ఇదం జ్ఞానమాలోకాభావవత్యాలోకప్రకారకమిత్యాకా
రకోభయపరామర్శవిశేష్యకసమూహాలంబనాప్రామాణ్యగ్రహే సత్యుత్తరం ద్వితీయో ధూమపరా
మర్శస్తదనంతరమనుమిత్యనుపపత్తేరనవారతత్వాత్ తత్ర ద్వితీయపరామర్శీయధూమప్రకారతాయాం
స్వాందృశాప్రామాణ్యజ్ఞానీయతద్భావవిధధూమప్రకారిత్వప్రకారతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకధూమత్వావచ్ఛిన్నత్వా
త్వేపి స్వీయతద్భావవిధాలోకప్రకారిత్వప్రకారతానిరూపితవిశేష్యతాశ్రయద్వితీయపరామర్శనిరూపితత్వాభావా
త్వోభయసంబంధేన తత్ర తాదృశాప్రామాణ్యగ్రహాసత్త్వాత్। యది తేప్యవచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వస్య

యచ్ఛక్తి

బంధావచ్ఛిన్నస్వనిష్ఠప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాకభేదవత్త్వరూపస్యైవావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకభేదవత్త్వదశాయాం
లౌకికత్వనిరూపితస్యతాదృశపరామర్శే అసత్త్వేన స్వఘటితానాం లౌకికత్వోపధానానవ్యాప్త్యసంభవాత్ | అతో న తత్రానుప
పత్తిరితి | ఏతేన సిద్ధికేతి ధూమలింగకేచ్ఛాసత్త్వే అలౌకికపరామర్శకాలే ధూమలింగకేచ్ఛావిరహవిశిష్టసిద్ధ్యభావ
తథా బలాదనుమిత్యుత్పత్తిరితి ధూమపరామర్శజనానాం హేతుతాకల్పనమావశ్యకమిత్యపి న | ధూమలింగకానుమితితవి
చ్ఛిన్నం ప్రతి ధూమలింగకేచ్ఛావిరహసహకృతసిద్ధ్యభావత్వాదినా హేతుతాయాం హేతుతా అపి తు సామాన్యతః
పర్వతత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాకవహ్నివిధేయకానుమితిత్వావచ్ఛిన్నం ప్రతి వహ్నివ్యాప్యవత్తానిర్ణయవిశిష్టపర్వత విరహ
వహ్ని త్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపితత్వావచ్ఛిన్నవిధేయతాప్రకారతాకానుమితిగోచరేచ్ఛావిరహసహకృతసిద్ధ్యభావత్వాదినా
ఏకమేవహేతుత్వం కల్ప్యతే ఏతాదృశపరామర్శవైశిష్ట్యం చ స్వవిషయపర్వతత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపితవ్యాప్తిప్రకా
రతానిరూపితప్రకారతావచ్ఛేదకధర్మావచ్ఛిన్నలింగకత్వప్రకారతాకత్వస్వసామానాధికరణ్యోభయసం
బంధేన ధూమత్వాదిమాత్రావచ్ఛిన్నలింగకత్వప్రకారకేచ్ఛాయా ఏతాదృశోభయసంబంధేన లౌకికతాదృశావచ్ఛిన్న
లింగకపరామర్శవైశిష్ట్యేతి న తథావిధేచ్ఛాకాలే సిద్ధిసత్త్వే అలౌకికతాదృశావచ్ఛిన్నలింగకపరామర్శజన్యానుమిత్యుత్పత్తిః

వ్యా।వా। తాదృశపరామర్శస్యాపి పక్షతావచ్ఛేదకోభయసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాప్రామాణ్యగ్రహవిరహవిశిష్టాయా ఉక్తప్రకార
తాశాలితత్వాత్। నిరుక్తసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావవత్వావ్యాప్తిప్రకారతానిరూపితసంబంధావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపి
౨౦ తపక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాకత్వేతదుభయసంబంధేన ధూమత్వవిశిష్టతయా నిరుక్తస్య తాదృశోభయ
సంబంధేన కించిద్ధర్మవిశిష్టత్వరూపనిర్ణయత్వస్యాపి తత్ర సత్వాత్। సత్యం తాదృశసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకా ఇతిచేత్
ప్రామాణ్యగ్రహవిరహవిశిష్టవ్యాప్తిప్రకారతావత్వతథావిధనిర్ణయత్వయోః సత్వేతత్త్వేఽవిశేషవత్తయమను
పపత్తిః। తదేవం। ఉపదర్శితోభయసంబంధేన కించిద్ధర్మవిశిష్టత్వరూపనిర్ణయత్వశాలిసంబంధవిధయా ఘటిత
ఘటితాయా వ్యాప్తిప్రకారతానిరూపితసంబంధావచ్ఛిన్నప్రకారతా తత్రైవ తాదృశసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకత్వాన్నా
భావేన విశేషత। ఏవం చోక్తస్థలే తాదృశాప్రామాణ్యగ్రహవిరహవిశిష్టతథావిధసంబంధావచ్ఛిన్నప్రకారతాఘటితో
భయసంబంధేన కస్యాపి ధర్మస్య విశిష్ట్యే తాదృశసమూహాలంబనపరామర్శేఽక్షతా। ధూమత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతా
యా నిరుక్తసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాప్రామాణ్యగ్రహవిరహవిశిష్టత్వాభావాత్। స్వపదేన ధూమత్వాప్తి
పాదానస్యాపి సంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావప్రకారతానిరూపితపక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాకత్వసం

హేతుతావచ్ఛేదకభేదేన పరామర్శహేతుతానుమితిసామగ్రీప్రతిబంధకత్వాఖ్యావస్థాయుక్తతాషువమత్సృద్ద్వా [illegible]॥[illegible]
[illegible]॥ యద్యప్యాయుత్వనివర్తనాద్యనుకూలధీనహేతుతావచ్ఛేదకనివేశవకల్పితా తదావ్యాపకసామానా
ధికరణ్యఘటితైవహేతుతాయామపివిశిష్టహేతుతావచ్ఛేదకమనివేశ్యసవస్యముపపాదయితుమిష్టమ్॥[illegible]॥వ్యాపక
సామానాధికరణ్యరూపవ్యాప్త్యవగాహిపరామర్శస్యాప్యవచ్ఛిన్నవ్యాపకతావచ్ఛేదకవహ్నిత్వావచ్ఛిన్ననిరూపితసా
మానాధికరణ్యావచ్ఛిన్నత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపితప్రకృతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాకత్వసంబంధేనపక్షధర్మ
విశిష్టనిర్ణయత్వేనైవహేతుతాకల్పితేధూమవ్యాపకవహ్నిసమానాధికరణధూమవాన్పర్వతఇత్యాదిబుద్ధ్యుత్పాదకస్యై
తాదృశసంబంధేనధూమత్వాదివిశిష్టవత్వాదనుమితిరుత్పద్యతే ధూమవ్యాపకవహ్నిసమానాధికరణాలోకవాన్పర్వ
తఇత్యాదినిర్ణయస్యతాదృశసంబంధేనకేనాపిధర్మేణావిశిష్టః। తాదృశజ్ఞానీయపక్షవిశేష్యతానిరూపితాలోకత్వావ
చ్ఛిన్నప్రకారతాయాః ఆలోకత్వావచ్ఛిన్నవ్యాపకతావచ్ఛేదకవహ్నిత్వావచ్ఛిన్ననిరూపితసామానాధికరణ్యావచ్ఛిన్నత్వవి
రహాత్తద్వ్యపదేనాలోకత్వస్య ధూమత్వావచ్ఛిన్నత్వవిరహాత్తద్వ్యపదేనధూమత్వస్యాపాదయితుమశక్యత్వాత్ [illegible]। సవ్యావచ్ఛిన్న
వ్యాపకతావచ్ఛేదకవహ్నిత్వావచ్ఛిన్ననిరూపితసామానాధికరణ్యావచ్ఛిన్నత్వంచస్వనిష్ఠావచ్ఛేదకత్వనిరూపక యద్ధర్మ

వ్యా।పం।
తాదృశపరామర్శవిశిష్టవ్యాప్త్యారూప్యాంతైకత్వవరహాదితి ధూమపరామర్శత్వాదినా హేతుతావచ్ఛేదకత్వం వైయర్థ్యాపత్తిరితి
[illegible]చేత్ప్రత్యయమితరేత్తాత్త్వైకవిశిష్టేఽపరవైశిష్ట్యమితరేత్తావ్యాధూమలింగకత్వాభావేఽలింగకత్వాన్యుభయాంశప్రకార
౨౧ కానుమితౌ స విశిష్టసద్భావేఽతతథావిధేకమాత్రలింగకపరామర్శానుమిత్యుత్పత్తేః। తాదృశస్థలీయాఽభ్యుపదర్శి
తసంబంధేన తథావిధపరామర్శవిశిష్టత్వాదితి విశిష్టధూమలింగకానుమితిత్వావచ్ఛిన్నం ప్రతి ధూమాన్యలింగక-
త్వప్రకారతానిరూపితానుమితినిష్ఠవైశిష్ట్యాతావచ్ఛేదకవిరహవిశిష్టసద్భావత్వాదినా హేతుత్వకల్పనమావశ్య
కమితి వా[illegible]స్యాన్యవచ్ఛిన్నలింగకత్వప్రకారతానిరూపితత్వస్య భిన్నధర్మావచ్ఛిన్నలింగకత్వప్రకారతానిరూపి
తత్వోభయసంబంధేన [illegible]మద్విశిష్టతాత్పర్యాశిష్యయవ్యాప్తిప్రకారతానిరూపితప్రకారతావచ్ఛేదకధర్మాన
వచ్ఛిన్నలింగకత్వప్రకారతానిరూపితానుమితినిష్ఠవిశేష్యతా తన్నిరూపకత్వస్వసామానాధికరణ్యోభయసంబం
ధేన వపరామర్శవైశిష్ట్యస్యాసంభవేన విశ్లేయత్వేఽప్యదర్శితతాదృశప్రకారతానిరూపితానుమితినిష్ఠవి
శేష్యతాయాస్సోపదర్శితోభయసంబంధేన ధూమత్వాదివిశిష్టతయా తాదృశస్థలీయాయుక్తసంబంధేన ప
రామర్శవైశిష్ట్యాభావేనాపత్త్యభావాదితి। ఏవంచ తాదృశాభావవదవ్యాప్తిత్వరూపవ్యాప్తిఘటకీభూతతామతే

దినా ధూమత్వాదినా హేతుతావచ్ఛేదకస్థలే వ్యభిచారగవేషణతు త్వాం । భవతాం పి వ్యభిచారణాం తాదాత్మ్యేన హేతుతాపత్తేః । [illegible] ధూమస
మానాధికరణాభావప్రతియోగితానవచ్ఛేదకవహ్నిత్వావచ్ఛిన్నసమానాధికరణధూమవాన్ పర్వత ఇత్యాదిజ్ఞానే
వారణాయ విధేయత్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాయామపి స్వనిరూపితావచ్ఛేదకతానిరూపితత్వసంబంధేన ఖావత్వనిష్ఠానా
వచ్ఛేదకతావిశిష్టత్వం నివేశ్యమితి । [illegible] సామగ్రీప్రతిబంధకతాయామపి విశిష్టహేతుతావచ్ఛేదకమనివేశ్య వహ్ని
తరూపేణ పరామర్శనివేశసంభవాత్ సామగ్రీప్రతిబంధకతాధిక్యమపి నాస్తి । ఇత్థం చ శరీరగౌరవమప్రయోజకమేవ ధూమేతి
త్వాద్యవచ్ఛేదకసామానాధికరణ్యరూపవ్యాప్తిజ్ఞానస్య హేతుతా నిరాకాంక్షైవ విశేషదర్శనమపి చేద్ వహ్న్యభావయోగ్యానుమా
నమితి । నన్వేతదవచ్ఛేదకసామానాధికరణ్యరూపవ్యాప్తిజ్ఞానస్య హేతుతామతే పక్షతావహ్న్యనుమానిత్యకారణవహ్నిత్వా
దిరూపవిధేయతావచ్ఛేదకావగాహిత్వనుమితిర్దుర్లభా । [illegible] । ధూమసమానాధికరణాభావప్రతియోగితానవచ్ఛే
దకవహ్నిత్వావచ్ఛిన్నసమానాధికరణధూమవాన్ పర్వత ఇత్యాకారకపరామర్శాద్వహ్నిమాన్ పర్వత ఇత్యనుమితిహేతుతా తస్మాద్వ
వహ్నిత్వవత్త్వాదినా వహ్నిత్వావగాహిత్వనుమితిరేవ భవతు మహానసాది । పరామర్శస్య యద్రూపావచ్ఛిన్నప్రతియోగితా
నవచ్ఛేదకతావగాహిత్వం తద్రూపప్రకారేణ సాధ్యతావచ్ఛేదకావగాహిత్వనుమితిజనకత్వమితి స్వభావస్య వశ్యం

తన్నిరూపకయదవచ్ఛేదకత్వనిష్ఠమవచ్ఛేదకత్వం
వ్యా।పం। నిష్ఠమవచ్ఛేదకత్వం తన్నిరూపకం యదధికరణనిష్ఠమవచ్ఛేదకత్వం తన్నిరూపకం యదాధేయత్వనిష్ఠమవచ్ఛేదకత్వం తన్నిరూపకం
యదభావనిష్ఠమవచ్ఛేదకత్వం తన్నిరూపకం యత్ప్రతియోగిత్వనిష్ఠమవచ్ఛేదకత్వం తన్నిరూపకం యదభావనిష్ఠమవచ్ఛేదక-
౨౨ త్వం తన్నిరూపకం యద్వ్యాపకత్వనిష్ఠమవచ్ఛేదకత్వం తన్నిరూపితం యద్వ్యాప్యత్వనిష్ఠమవచ్ఛేదకత్వం తన్నిరూపకం యదధికరణ
నిష్ఠమవచ్ఛేదకత్వం తన్నిరూపకం యదాధేయత్వనిష్ఠమవచ్ఛేదకత్వం తన్నిరూపకత్వాద్యభిన్నావస్థవత్తాద్యవచ్ఛిన్నసామానాధిక-
రణ్యావచ్ఛిన్నత్వమాత్రస్య వివక్షితత్వే సామానాధికరణ్యఘటకమవచ్ఛేదకత్వం తత్ర చ నిర్ణయోऽనుమిత్యుపాదానాపత్తిః। ఇంధనవత్
వహ్నిసామానాధికరణ్యేంధనవానిత్యాదినిర్ణయోऽనుమిత్యుదయాపత్తేః। నీలధూమసమానాధికరణాభావ
ప్రతియోగితానవచ్ఛేదకవహ్నితావచ్ఛిన్నసమానాధికరణధూమవానిత్యాదిజ్ఞానవారణాయ స్వనిష్ఠావచ్ఛేదకత్వస్వ
నిరూపకత్వనిరూపితత్వసంబంధేనావచ్ఛేదకతావిశిష్టత్వం వివక్షితం। నీలధూమత్వావచ్ఛిన్నలింగకపరామర్శా
నాం పృథగవేపి తు తాదృశపరామర్శత్వాభావవదవృత్తిత్వరూపవ్యాప్తిజ్ఞానం తు తాదృశమతేపి తత్ర నేతి త్రుటి తు త
యాం స్వరూపసంబంధత్వాపత్తి। ఏవం చాతివిశేషవత్త్వమాత్రసామానాధికరణ్యాభావప్రతియోగితానవచ్ఛేదకవహ్నితావచ్ఛిన్నసమా
నాధికరణధూమవానిత్యాదిజ్ఞానవారణాయ నిరవచ్ఛిన్నత్వం స్వనిష్ఠావచ్ఛేదకతాయాం నివేశ్యం। ఏవం చాతివిశేషతాపి
కావచ్ఛేద

స్వరూపసంబంధేన వహ్నిత్వావచ్ఛిన్నవిధేయతాకానుమితౌ హేతుః వహ్నిత్వత్వావచ్ఛిన్నవిధేయతావచ్ఛేదకతాకానుమితౌ వహ్నిత్వ
త్వాద్యవచ్ఛిన్నేనవచ్ఛేదకతాపత్తేః పరామర్శజ్ఞానానుమిత్యోర్వ్యాపకవిషయతాశాలిత్వప్రసంగాత్। [illegible]। అనవచ్ఛేద
కతాపన్నాదిధర్మాణాం అవచ్ఛేదకత్వే బోధస్య వ్యభిచారజ్ఞానప్రతిబధ్యతయా తత్రానుమితిహేతుత్వే వ్యభిచారస్త్రాహేతౌ వ
భాసతాపానవపత్తిరితి [illegible]। సామానాధికరణ్యనిరూపకతావచ్ఛేదకముద్రయా స్వరూపసంబంధేన వహ్నిత్వాదివ్యాపకహే
హేతుసమానాధికరణాభావప్రతియోగితానవచ్ఛేదకవహ్నిత్వవద్వహ్నిసమానాధికరణధూమవాన్ పర్వత ఇత్యాకార
కః పరామర్శః స్వరూపసంబంధేన వహ్నిత్వావచ్ఛిన్నవిధేయతాకానుమితౌ హేతుః। యత్ర తు వహ్నిత్వత్వాదినైవ వహ్నిత్వాదికం సామా
నాధికరణ్యనిరూపకతావచ్ఛేదకతయా భాసతే న తు స్వరూపతయా తాదృశపరామర్శస్య స్వరూపసంబంధేన వహ్నిత్వవత్వేనత్ప్ర
మితా కారకానుమితిజనకత్వానుపపత్తిః। [illegible]వమపి ప్రాత్యక్షిక పరామర్శస్యాపి వర్ణసంబంధేన వహ్నిత్వవత్వేన తత్ప్రకారకానుమి
మితేః దుర్లభా। తాదృశపరామర్శస్య సామానాధికరణ్యనిరూపకతావచ్ఛేదకవిధయా స్వరూపసంబంధేన వహ్నిత్వాదిభా
నైవాదకాభావాత్। [illegible] స్వరూపసంబంధేన వహ్నిత్వావచ్ఛిన్నవిశిష్టబుద్ధౌ స్వరూపసంబంధేన వహ్నిత్వాద్యవచ్ఛిన్నే హేతుత్వాత్తద్బుద్ధే
శ్చ కారణేన పరామర్శసంవత్తదా విధవహ్నిత్వాదికం భాసితుమర్హతీతి వాచ్యం [illegible]। స్వరూపసంబంధేన వహ్నిత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతాం విశే

వ్యా।వా। గిరాం యనుత్వాత్। అన్యథా తాదృశప్రతియోగితానవచ్ఛేదకజాతిమత్త్వమాదాయాధికరధూమవాన్ పర్వత ఇత్యాదిపరామర్శాదపి పర్వతో వ
హ్నిమానిత్యతాదృశానుమిత్యాపత్తేః। అథ జాతిత్వావచ్ఛిన్నే తాదృశప్రతియోగితావచ్ఛేదకతావ్యాపకత్వం పరామర్శస్య జాతిత్వావచ్ఛి
౨౨ న్నవిధేయతావచ్ఛేదకతానుమితిత్వమేవ చ తన్నిష్ఠావచ్ఛేదకమతో వహ్నిత్వాదివిశేషణకానుమితిః వహ్నిత్వవిధ్యావచ్ఛిన్నప్రతియోగితా
నవచ్ఛేదకతావ్యాపకాహింసః పరామర్శాత్ తాదృశానుమితిస్సంభవత్యేవ తాదృశానుమితిత్వస్యైవ తత్పరామర్శజన్యతావచ్ఛేదకతో
టిప్రవిష్టతోపపగమాదితి చేత్ తర్హి న వహ్నిత్వత్వావాన్ పర్వత ఇత్యాకారక వహ్నిత్వత్వావచ్ఛిన్నవిధేయతావచ్ఛేదకతాకానుమి
తివిలోపప్రసంగః। స్వరూపతో వహ్నిత్వావచ్ఛిన్నవిధేయతాకానుమితిత్వస్యైవ తథావిధపరామర్శజన్యతావచ్ఛేదకతాయాః
స్వీకారాత్। అథ తథావిధానుమితిత్వమపి జన్యతావచ్ఛేదకమితి చేత్ తర్హి పర్వతో వహ్నిమాన్ వహ్నిత్వవదభేదాత్ ఇతి ద్వివిధ
విషయతాశాల్యనుమితిరేవ న స్యాత్ ప్రతిబంధకైనియతాన్యత్వాత్ న తు కదాచిత్ కేవలం పర్వతో వహ్నిమానిత్యాకారికా కదాచిత్ కేవలం వ
హ్నిత్వవతభేదనిత్యాకారికా। ఏతస్యాం మధ్యపక్షసిద్ధాం తాదృశ్యాభావవదవృత్తిత్వరూపవ్యాప్తిజ్ఞానే తు తాం మతే చ యత్ర ప్రతి
యోగితావచ్ఛేదకతయా స్వరూపతో వహ్నిత్వాదికం పరామృశ్యతే తత్రానుమితావపి స్వరూపత ఏవ తద్భాసతే య
త్ర తు వహ్నిత్వత్వాదినా తత్రానుమితావపి తథైవేతి నియమస్సంభవతి। యత్తు నవచ్ఛేదకతాప్రకారేణైవ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకే పరామర్శః

యత్ర

బాధకజ్ఞానాప్రతిబధ్యత్వాంశే సామాన్యరూపేణాజ్ఞానస్యానుమిత్యనుపయోగితయా అప్రయోజకత్వాత్। [illegible]సాధ్యాభావవదవృత్తిత్వ
రూపవ్యాప్తావపి సాధ్యాభావే స్వప్రతియోగ్యనధికరణవృత్తిత్వస్య వివక్షణీయతయా తుల్యయోగ[illegible]త్వాత్। తత్ర ప్రతియోగివద
స్వాన్యధర్మపరత్వేనానుగమాభావాదితి తదపి [illegible]। అభావాంతస్య స్వనిరూపకాభావనిరూపితత్వస్యావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నాధి
కరణానుయోగికత్వాదేః స్వవిషయసంబంధేన ప్రతియోగితావిశిష్టాన్యత్వే దేవత్వాధికరణనిష్ఠాధికరణతాయాం తన్నిరూపకా
భావాధికరణతయానుగమాభావాత్। సంయోగిద్రవ్యత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకద్రవ్యనిష్ఠసంయోగాభావాధికరణతాయాం తాదృశో
భయసంబంధేన సంయోగత్వావచ్ఛిన్నప్రతియోగితావిశిష్టత్వే తదవచ్ఛేదకీభూతసంయోగత్వావచ్ఛిన్నాధికరణానుయోగికత్వా
న్నిరూపకీభూతసంయోగాభావాదినిరూపితత్వాత్। అత స్తాదృశోభయసంబంధేన ప్రతియోగితావిశిష్టాన్యత్వఘటితే
భావాధికరణత్వే వాదృశాధికరణతాయాం తాదృశప్రతియోగితానిరూపకాభావనిరూపితత్వేపి తాదృశప్రతియోగి
తావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నాధికరణానుయోగికత్వాభావేనోక్తసంబంధద్వయేన కస్యాపి ప్రతియోగితాయా అత్ర వైశిష్ట్య
సత్త్వేపి తాదృశాధికరణతానిరూపకాభావప్రతియోగితానవచ్ఛేదకత్వం సంయోగత్వాదావక్షతమేవేతి న తత్రావ్యాప్తిః।
సంయోగిసత్త్వావచ్ఛిన్నద్రవ్యనిష్ఠసంయోగాధికరణతాయాం తాదృశోభయసంబంధేన ప్రతియోగితావిశిష్టత్వేపి గు.

వ్యా।వా। వహ్నిత్వత్వాదినాపి వహ్నిత్వాదిభానాసంభవాత్। వహ్నిత్వత్వాదినా భానే తస్య శిరఘటకతయా స్వరూపతోపి వహ్నిత్వాదిభాన
స్యావశ్యకత్వాత్ ఇతి [redacted]। సామానాధికరణ్యానిరూపకతావచ్ఛేదకముద్రయా స్వరూపతో వహ్నిత్వావగాహితాదృశప్రతియో
౨౪ గితావచ్ఛేదకవహ్నిత్వవత్సమానాధికరణాభావవాన్ పర్వత ఇత్యాకారకప్రత్యక్షే పరామర్శానాం ప్రతిబధ్యత్వమేవేతి స
ర్వేషామేవానుమతమితి తదుపాదానమప్యుభయవాదిసిద్ధమేవ। ఏవం చ వహ్నిత్వవత్వనిత్యాకారకానుమితినిరాబాధైవాప్ర
ల్యమసదా [redacted]।। [redacted] వ్యాపకత్వం స్వప్రతియోగ్యసమానాధికరణహేతుమన్నిష్ఠాభావప్రతియోగితానవచ్ఛేదకసాధ్యతావ
చ్ఛేదకవత్త్వం। తత్ర చ స్వపదార్థో నాభావసామాన్యం। అభావసామాన్యప్రతియోగ్యసమానాధికరణవిభూతహేతుమత్సువృత్త్యభా
వాప్రసిద్ధేః। అతస్తత్తదభావ ఏవ స్వపదార్థో వాచ్యః। తథా చ తత్తదభావప్రతియోగ్యసమానాధికరణహేతుమద్వృత్తి తత్తదభావ
ప్రతియోగితావచ్ఛేదకభేదకూటవత్ సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వమేవ తదితి నిష్కృష్టోర్థః। ఏవం చ తాదృశభేదకూటస్య ప్రాతి
స్వికరూపేణాజ్ఞానం యుగపదనేకజ్ఞానాస్వీకర్తృమతే వ్యాపకసామానాధికరణ్యరూపవ్యాప్తిర్దుర్జ్ఞేయైవేతి తన్మతే తజ్జ్ఞాన
సాధ్యమనుమితిహేతుతా। [redacted] భేదకూటస్య ప్రాతిస్వికరూపేణ దుర్జ్ఞేయత్వేపి సామాన్యతో హేతుసమానాధికరణాభా
వప్రతియోగితావచ్ఛేదకప్రతియోగికత్వేన భేదత్వాదినా జ్ఞానసంభవాన్న తాదృశవ్యాప్తిర్దుర్జ్ఞేయత్వమితి [redacted]। వృత్తి

భావప్రతియోగితావచ్ఛేదకత్వమత్రావలంబనేనోపపాదనమాం ఇతి నకంచేత్ తత్ ॥ [illegible]తత్త్వం । సర్వత్ర వహ్న్యాదేః సామానాధికర-
ణ్యావగాహిపరామర్శాదేవానుమితిరితి న నియమః । పరంతు తత్రవిత్తత్తః తత్రతత్రనాధాత్ర్యభావవదవృత్తిత్వరూపవ్యాప్త్యవ
గాహిపరామర్శాదపి తథా నియమ ఏవ సాధ్యయోగ్యతాదృశనియమమతే వహ్న్యభావవదవృత్తిమత్త్వేనతదా వహ్నిత్వపక్షే-
ఘటో నుమితిసామగ్రీణామనంతానాం భిన్నవిషయకప్రత్యక్షాదిక-ప్రతిప్రతిబంధకతాధికత్వప్రసంగాత్ । మన్మతే తత్ర వహ్
న్యభావవదవృత్తిమాన్ పక్ష ఇత్యాకారతాదృశపరామర్శఘటితవహ్న్యనుమితిసామగ్ర్యాః తత్రావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకతాదృశపరా
మర్శఘటితసామగ్రీప్రతిబంధకతయైవోపపత్తేస్తాసాం ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదనాత్ ॥ [illegible] వహ్న్యనుమితిసామగ్ర్యా
పర్వతో వహ్న్యభావవానిత్యాకారతాదృశబాధాద్యభావసత్త్వేన తత్ర నియతయా తాదృశబాధకత్వేతతథా విధఘటితాదృశాను
మితిసామగ్రీకాలీనభిన్నవిషయకప్రత్యక్షాదికారణీయత్వాదృశసామగ్ర్యాః ప్రతిబంధకత్వకల్పనమావశ్యక-మి
తి చేన్న ॥ తాదృశనియమస్య ప్రత్యక్షఘటితావచ్ఛిన్నవిధేయక-తాదృశవిశిష్టధర్మావచ్ఛిన్నపక్షక-ానుమితిసా
మగ్రీణాం ప్రతిబంధకతాయా ఉభయవాదిసిద్ధమాయాతి । ఏవమపి తాదృశవిశిష్టధర్మావచ్ఛిన్నపక్ష-క-వ
హ్నిమత్త్వవతవృత్తిఘటితావచ్ఛిన్నవిధేయతాకానుమితిసామగ్రీణాం ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వప్రయుక్తతాపవ

నవ్యా।వా ణాద్యావృత్తికహేతుత్వాధికరణనిష్ఠాధికరణతాయా న తథాఽవిధోభయసంబంధేన ప్రతియోగితావిశిష్టత్వం అధికర[illegible]ఖాదేనాధికరణతా
ఖాదావతి న తత్రాఽవ్యాప్తిః ఇతి। [illegible]హేతుత్వాధికరణనిరూపితనిరవచ్ఛిన్నాధేయత్వస్య అభావవిశేషణత్వేనైవోపపత్తేః ప్రతియోగివైయ
౧౫ ధికరణ్యానివేశ ఏవ నాస్తీతి నానుగమసంభావనా। [illegible]వమపి లఘుధర్మేణ సమనియతగురుధర్మావచ్ఛిన్నసాధ్యకవ్యభిచారిణ్యతి
వ్యాప్తివారణాయ స్వవిశిష్టసంబంధినిష్ఠాభావప్రతియోగితానవచ్ఛేదకహేతుసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేద
కరూపం యద్యత్త్వం తావచ్ఛేదకత్వవిశిష్టసాధ్యతావచ్ఛేదకవత్త్వమేవ వ్యాపకత్వమవశ్యం వాచ్యం। తథా చ దుర్లభయత్తాదృవాన్త్రైవ
తాదృశవత్త్వే తాదృశగురుధర్మావచ్ఛిన్నసాధ్యకసద్ధేతౌ సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావాప్రసిద్ధ్యాఽవ్యాప్తిప్రస
ఙ్గవారణాయ సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నవన్నిష్ఠాభావప్రతియోగితానవచ్ఛేదకధర్మావచ్ఛిన్నాభావవదవృత్తిత్వం వాచ్యం। తత్ర చ గు
రుధర్మస్యానవచ్ఛేదకత్వమతే తాదృశప్రతియోగితావచ్ఛేదకతావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావానవచ్ఛేదకత్వం। కంబుగ్రీవా
దిమత్త్వావచ్ఛిన్నసమానాధికరణాభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకతావచ్ఛిన్నసమనియతఘటత్వావచ్ఛిన్నవన్నిష్ఠాభావప్రతియోగితా
వచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యధికరణం గురుత్వేనాభావప్రతియోగితానవచ్ఛేదకతావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావాప్రసిద్ధేరితి ప్రతియో
గితావచ్ఛేదకవృత్తిత్వం స్వరూపేణాపాదాయ తావదవచ్ఛేదకత్వ ఏవ నివేశ్య ఇతి తుల్యోనుయోగః। గురుధర్మస్యా

కారికాం వ్యతిరేకవ్యాప్తిజ్ఞానాత్ప్రవర్తమానో వహ్న్యభావవాన్నిత్యకారికాం సమమితిశ్చాయతి। అథోభయవిధవ్యాప్తిజ్ఞానాదే
క-విథాంనుమిత్యభ్యుపగమే ప్రకృత-త్ర విరహేః పరామర్శద్వైవిధ్యేనైవ ద్వైవిధ్యం నివేశనీయ తయైవ పరస్పరం వ్యభిచారాత్ప్రసక్తిః। న
చోభయవిధవ్యాప్తిజ్ఞానాత్ప్రవర్తమానో వహ్న్యమాన్నిత్యాకారకానుమితిః స్వప్రకారకసిద్ధిప్రతిబంధకతాయాం ఇష్టా విశిష్ట
పరామర్శానాముత్తేజక-త్వ[illegible]ప్రవర్తమానో వహ్నిమాన్నిత్యాకారకసిద్ధిప్రతిబంధకతాయాం అన్వయవ్యాప్త్యవగాహి
పరామర్శవ్యతిరేక-వ్యాప్త్యవగాహిపరామర్శయోరేక-త్రోత్తేజకత్వప్రసక్త్యా తదభావయోర్మిథో విశేషణవి
శేష్యభావే వినిగమనావిరహేణ ప్రతిబంధకతాధిక్యమితి వాచ్యమ్। వ్యతిరేక-వ్యాప్తిజ్ఞానాత్ప్రవర్తమానో వహ్న్యభావవాన్నిత్యే
తాదృశానుమితిః స్వప్రకారే పి పర్వతో వహ్న్యభావవాన్నిత్యాకారకాదృశసిద్ధిప్రతిబంధకతాయాం ఏక-త్ర వహ్న్యభావవత్త్వప
క్షావృత్తిత్వనిరూపితాన్వయవ్యాప్తివిషయక-పరామర్శోత్తేజకత్వేన వ్యతిరేక-వ్యాప్త్యవగాహిపరామర్శయోరుత్తేజక-త్వప్ర
సంగేన తద్దోషతాదవస్థ్యాత్। తాదృశాన్వయవ్యాప్తిజ్ఞానాదపి పర్వతో వహ్న్యభావవాన్నిత్యాకారకానుమత్యుత్పత్తేః॥
కిం-చైవమన్వయవ్యతిరేక-వ్యాప్త్యవగాహిపరామర్శజన్యానుమితౌ అథాప్యేవం వహ్నియత్యాకారక-బాధాభావస్యాధిక-
త్వాపత్తేః తయోస్తాదృశపరామర్శఘటితసామగ్రీప్రతిబంధక-తాయాం తథావిధబాధాభావనివేశే గౌరవమితి

సవ్యా। వా। మత్సణ్ణమేవ తాదృశానుమితేః పర్వతో వహ్న్యభావవాన్ నిత్యేతాదృశబాధప్రతిబధ్యతయా తత్సామగ్రీకాలే బాధాద్యభావఘటిత
త్వవత్తతత్త్వావచ్ఛిన్నప్రకారక-వహ్న్యధ్యనుమితిసామగ్ర్యా అవశ్యంభావాత్॥ అత్రాపి వమపి పర్వతో వహ్నిమాన్ నిత్యేతాదృశానుమితి
౧౬ సామగ్ర్యాం పర్వతో వహ్నిమాన్ నిత్యేతాదృశసద్ధ్యభావస్యైవ అవశ్యకతయా తాదృశసిద్ధికాలే తథావిధఘటానుమితౌ సత్యామభి
న్నవిషయకప్రత్యక్షకారణీయతాదృశసామగ్ర్యాః ప్రతిబంధకత్వకల్పనమావశ్యకమితి [illegible] దేవమపి పర్వతత్వవిశిష్టకవహ్ని
మత్తా నిర్ణయతత్త్వావచ్ఛిన్నప్రవమత్వం సాధ్యతావచ్ఛేదకసంబంధావచ్ఛిన్నసాధ్యతావచ్ఛేదకతయా యత్రాధికరణవిషయం
తాదృశానుమితిసామగ్ర్యాః ప్రతిబంధకతావచ్ఛిన్నత్వయుక్తాపరమేవ తాదృశానుమితిసామగ్రీకాలేపి
పర్వతో వహ్నిమాన్ నిత్యేతాదృశసిద్ధేః ప్రమత్వగ్రహం వినా అవశ్యకతయా అప్రామాణ్యగ్రహానాస్కందితసద్ధ్యభావఘటి
తపక్షానుమితిసామగ్ర్యా అవశ్యకత్వాత్। [illegible] సాధ్యాభావవదవృత్తిత్వరూపవ్యాప్తిజ్ఞానాదేవానుమితేరస్తు నతు
వ్యాపకసామానాధికరణ్యరూపవ్యాప్తిజ్ఞానాదితి [illegible]। వ్యాపకసామానాధికరణ్యరూపవ్యాప్తిజ్ఞానాదనుమితి
స్వీకారే ధూమవ్యాపకవహ్నిసమానాధికరణధూమవత్పర్వతత్వావచ్ఛిన్నఘటానుమితిసామగ్ర్యాః భిన్నవిషయక
ప్రత్యక్షాదికం ప్రతి ప్రతిబంధకత్వకల్పనేన లాఘవసంభవాత్॥ కిం తు అన్వయవ్యాప్తిజ్ఞానాత్ పర్వతో వహ్నిమాన్ నిత్యా
ఏవం సాధ్యాభావవ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిత్వరూపవ్యతిరేకవ్యాప్తిజ్ఞానస్యాప్యనుమితిహేతుత్వమపి యతేతథా సత్యప్రత్యక్షతత్త్వాదిలాఘవసంభవాత్ ।౧౭।

సవ్యవా। చైన్నైవం। వ్యతిరేక-పరామర్శాసత్త్వేన తయోర్వస్త్వభావవాన్నిత్యనుమితిసిద్ధికారే ప్రతియోగితాసంబంధావచ్ఛిన్నప్రతియోగి
గితాక-వచ్ఛిన్నాభావవిశిష్టవాన్ స్వవైశిష్ట్యవాన్ హి ప్రత్యక్షహానిరిన నయ వ్యతిరేక-వ్యాప్యవాన్ హి పరామర్శఘటిత
౨౭ కాలే ఖ్యావ్యేన వహ్న్యాయ ఇత్యాదిబాధబుద్ధేరభావవ్యాప్యవత్త్వక-తయా విశేషణతావచ్ఛేదక-ప్రకారక-నానాయు
రూపకారణావిరహేణైవ తాదృశవిశిష్టవైశిష్ట్యవాన్ హి ప్రత్యక్ష-వారణాసంభవాదిత్యాహుః॥ —శ్రీ— ॥ఇతి శ్రీహరిరామ
—శ్రీ— తర్కాలంకారభట్టాచార్యకృతసవ్యమతవాదార్థః॥ —శ్రీ— ॥ శ్రీమద్దక్షిణామూర్తిచరణారవిందాభ్యాం నమః॥ —శ్రీ—